Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

Rok VI **Nr. 9.**

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO WILEŃSKIEGO

WYDAWANY Z FUNDUSZÓW NAUCZYCIELSTWA OKRĘGU.

Wilno, dnia 1 września 1929 r.

Redakcja i Administracja:
Wilno, Wolana 10. Kuratorjum Okr. Szk. Wil. Konto P. K. O. Nr. 30.466.

TREŚĆ:

127

OKÓLNIK

Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 20 czerwca 1929 r. Nr. 1 Prez -4117/29

w sprawie początku roku szkolnego 1929/30.

Początek roku szkolnego 1929/30 wyznaczam na dzień 3 września b. r. (wtorek); w tym dniu odbędzie się uroczyste nabożeństwo szkolne, normalne zajęcia szkolne rozpoczną się dnia 4 września b r.

Minister
(—) St. Czerwiński.

128

OKÓLNIK

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

do Kuratorjów Okręgów Szkolnych, Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego, Liceum Krzemienieckiego, Inspektoratów Szkolnych oraz Dyrekcyj, Kierownictw i Nauczycielstwa szkół powszechnych i szkół średnich ogólnokształcących

w sprawie zmian w materjale nauczania w siedmioklasowych publicznych szkołach powszechnych i gimnazjach państwowych w roku szkolnym 1929/30.

Zgodnie z zapowiedzią, zawartą w okólniku z dnia 23 stycznia r. b. Nr. II-1255/29 (Dziennik Urzędowy Ministerstwa Wyznań Religijnych

i Oświecenia Publicznego Nr. 2 (209), poz. 19), wydaję obecnie instrukcję, dotyczącą zmian w materjale nauczania w siedmioklasowych publicznych szkołach powszechnych i gimnazjach państwowych w roku szkolnym 1929/30.

Warszawa, dnia 13 lipca 1929 r. (Nr. II-19240/29).

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:
(—) *Sł. Czerwiński.*

Załącznik do okólnika Nr. II-19240/29.

INSTRUKCJA

dotycząca zmian w materjale nauczania w siedmioklasowych publicznych szkołach powszechnych i gimnazjach państwowych w roku szkolnym 1929/30.

SIEDMIOKLASOWA SZKOŁA POWSZECHNA I GIMNAZJUM NIŻSZE.

A. Siedmioklasowa szkoła powszechna.

1. Język polski.

Oddziały II, III i IV. Przeznaczenie w każdym z tych oddziałów po jednej godzinie tygodniowo na naukę pisma nie stwarza dla nauczyciela nowego zadania, lecz jest tylko bardziej szczegółowem i wyraźnem uregulowaniem sprawy wyrabiania, rozwijania i utrwalania należytej techniki pisania. Można przytem, a nawet lepiej, zamiast jednej godziny tygodniowo poświęcać na ten cel dwa razy po pół godziny szkolnej. Wyodrębnienie pewnej części czasu na ćwiczenia kaligraficzne nie zwalnia bynajmniej nauczycieli od obowiązku roztaczania również poza tym czasem bacznej kontroli nad czytelnością i estetyką pisma uczniów.

Rozporządzanie większą, niż dawniej, liczbą godzin w oddziale IV nie może pociągać za sobą w żadnym razie powiększenia ani też podniesienia stopnia trudności materjału gramatycznego, należy natomiast wzmocnić pracę nad ćwiczeniami ortograficznemi.

Oddział VII. Ilość lektury należy wydatnie ograniczyć. W szczególności pominąć utwory Paska, Karpińskiego, Brodzińskiego, Kraszewskiego, nie uwzględniać Korzeniowskiego, Słowackiego „Lilli Wenedy”, Za-

leskiego. Wprowadzić zwięzłe, systematyczne powtórzenie zasadniczych wiadomości z gramatyki, w szczególności składni zdania pojedyńczego rozwiniętego i zdania złożonego. Położyć nacisk na ortografję, na uwzględnienie w wypracowaniach tematów praktycznych, jak: list, autobiografja, podania do władz i t. p.

2. *Język nowożytny obcy.*

Oddział V. Materjał gramatyczny, przeznaczony według programu dotychczasowego dla oddziału V, należy rozłożyć w taki sposób, aby go opanować stopniowo w ciągu 2 lat w oddziale V (przy 5 godzinach tygodniowo) i VI (przy 3 godzinach tygodniowo). W tych warunkach należy dochodzić do formułowania prawideł gramatycznych powolniej i na tle większej liczby przykładów i ćwiczeń, zwiększyć ilość ćwiczeń w mówieniu, ograniczyć liczbę słów, zdobywanych przez uczniów na jednej lekcji, ale mocniej je utrwalać.

Oddział VI. Zwolnić tempo przyswajania pojęć gramatycznych i uwzględniać w omawianym roku szkolnym zdania poboczne oraz odpowiednie spójniki i zaimki względne jedynie praktycznie, okolicznościowo, w zakresie najkonieczniejszym przy rozmowie lub lekturze.

3. *Geografja.*

Oddział III. Pominąć plan szkoły, plan sytuacyjny wsi lub miasta, zapoznanie się z gminą jako jednostką terytorjalną, z powiatem.

4. *Nauka o Polsce współczesnej.*

Oddział VII. Działy I i II programu ulegają skróceniu i otrzymują brzmienie następujące:

I. Położenie Polski bezwzględne i względne — w stosunku do innych państw. Granice Polski. Obszar Polski w porównaniu z innemi państwami Europy. Ukształtowanie powierzchni i podział na krainy fizyczne. Klimat. Rzeki, jeziora, kanały. Bogactwa mineralne. Główne rodzaje gleb. Świat roślinny i zwierzęcy. Mieszkańcy. Gęstość zaludnienia. Podział administracyjny kraju.

II. WYTWÓRCZOŚĆ, KOMUNIKACJA I HANDEL W POLSCE.

A. Rolnictwo, sadownictwo, ogrodownictwo. Leśnictwo. Górnictwo.
B. Przemysł domowy. Rzemiosła. Przykłady z najbliższej okolicy.
C. Przemysł fabryczny. Najważniejsze środowiska przemysłu fabrycznego w Polsce.
D. Komunikacja. Drogi najbliższej okolicy i ich związek z innemi. Komunikacja lądowa i rzeczna. Komunikacja morska. Najważniejsze linje kolejowe.

E. Handel. Główne środowiska handlu u nas.

F. Emigracja. Polacy poza granicami Polski i ważniejsze skupienia polskie na obczyźnie".

Przy zapoznawaniu się z wytwórczością nie należy bynajmniej zmierzać do wyczerpania wszystkich jej możliwych rodzajów, ale poprzestać: a) na opracowaniu zjawisk najwybitniejszych i mających największe znaczenie w ogólnej gospodarce kraju, z uwzględnieniem porównań z innemi krajami cywilizowanemi; b) na bliższem omówieniu i zbadaniu tych gatunków wytwórczości, które odgrywają wydatniejszą rolę w najbliższej okolicy, z zastanowieniem się również nad mniejszem lub większem ich znaczeniem w ogólnym dorobku. Przy rozważaniu zarówno wytwórczości, jak komunikacji i wymiany produktów, należy wiązać należycie znaczenie ważniejszych punktów i środowisk z ich położeniem geograficznem, dbać o rozumienie i stosowanie map, wykresów, rozkładów, a ograniczyć jak najbardziej materjał pamięciowy.

Opracowanie działu III dostosować należy do zmniejszenia liczby godzin w sposób następujący:

W szkole wiejskiej omówić należy szczegółowiej tylko gminę wiejską, w szkole miejskiej — tylko miejską.

Z ustępu, dotyczącego samorządu powiatowego, skreślić: „Przedsiębiorstwa samorządowe, podnoszące dobrobyt i kulturę powiatu. Przykłady i wzory urządzeń najlepszych", jako punkty osobne i poprzestać jedynie na takich wzmiankach z tego zakresu, które okażą się niezbędne do skonkretyzowania i zobrazowania punktu: „Zakres spraw, należących do samorządu powiatowego".

Dalej ulega skreśleniu punkt „Zadanie samorządu i rola każdego obywatela", jako wyodrębnione zagadnienie ogólne, gdyż wystarczy omówienie tej sprawy przy zapoznawaniu się z każdym z rozważanych rodzajów samorządu zosobna.

Z ustępu, zaczynającego się od słów: „Jedność wewnętrzna państwa", opuścić należy: „Urzędy. Sieć administracyjna". Wystarczy krótka wzmianka o roli wojewodów i starostów, związana z odwołaniem się do poznanego już poprzednio podziału administracyjnego kraju.

Przy omawianiu działalności sądów nie można się wdawać w szczegóły, np. bliższe określanie roli różnych instancyj i t. p.

Rozpatrzenie organizacji szkolnictwa winno mieć cel ściśle praktyczny: poinformowanie młodzieży o możliwych drogach dalszego kształcenia się.

Skreślić ustęp:

„Troska państwa o wyżywienie obywateli. Działalność gospodarcza państwa".

Sprawie opieki Państwa nad obywatelami polskimi zagranicą poświęcić należy jedynie krótką wzmiankę o znaczeniu praktycznem.

Co się tyczy zrzeszeń społecznych, wystarczą wiadomości o ważniejszych zrzeszeniach, *działających na najbliższym obszarze* i zużytkowanie tych przykładów do uświadomienia wagi samodzielnej twórczości społecznej, nie należy zaś dążyć do żadnej wyczerpującej i szczegółowej klasyfikacji oraz przeglądu możliwych spółek i stowarzyszeń. Wobec tego obecna redakcją odpowiedniego ustępu programu nie obowiązuje.

Wreszcie opuścić należy sześć ustępów końcowych programu (do słów: „Bogactwo mowy polskiej").

5. *Nauka o przyrodzie.*

Oddział III. Pominąć punkty 7—10, 17, 21—24, dwa ostatnie zdania p. 36, pp. 37—40 programu szczegółowego.

Oddział IV. Pominąć pp. 10—13; pp. 14—18 zastąpić powtórzeniem i uzupełnieniem wiadomości z zakresu przyrody martwej z kursu oddz. III (pp, 7—10, 17—18, częściowo 19, 21—24). Dalej pominąć punkty 21, 23—28, poza tem wskazane poniżej punkty programu ulegają skróceniu i otrzymują brzmienie następujące:

„20. Rośliny wiosenne: złoć, pierwiosnek, zawilec, sasanka, jaskier, rzeżucha; podobieństwo i różnice ich kwiatów".

„30. Kilka pospolitych roślin polnych i łąkowych, np. tasznik, jaskółcze ziele, powój, pięciornik, dzwonki".

„31. Zaznajomienie się z pospolitemi owadami, np. pszczołą, mrówką, muchą, grabarzem, pasikonikiem, jakimś motylem, np. bielinkiem — bez kolejnego układania w rzędy".

„33 Uzupełnienie i odnawianie zbiorów szkolnych".

Zaniechać należy porządkowania zbiorów według grup systematycznych, jak należało czynić zgodnie z pp. 20, 31 i 33 w ich dawnej redakcji.

Oddział V. Pominąć pp. 2—7, a natomiast powtórzyć pp. 10—13 programu oddziału IV, rozwinąć szerzej p. 8 programu oddziału V. Pp. 9—18 w ich dotychczasowej redakcji zastąpić powtórzeniem i uzupełnieniem pp. 14—17 programu oddziału IV oraz wiadomościami o zwierzętach egzotycznych, najbardziej charakterystycznych dla typowych krajobrazów biogeograficznych, według planu następującego:

1) *pustynia:* wielbląd, struś, lew;
2) *lasy pierwotne podzwrotnikowe:* orangutang, tygrys, słoń, papugi, węże jadowite i dusiciele;
3) *Bałtyk:* flondra, mewa, chełbja modra (meduza);
4) *morza ciepłe:* rekin, mątwy, kraby, korale;
5) *tundra:* renifer;
6) *morza polarne:* biały niedźwiedź, foka; wieloryby, pingwiny.

Uwzględnić grupowanie niektórych poznanych zwierząt w rodziny, rodzin w rząd.

Wprowadzić punkt 18 programu oddziału IV, opuszczony w ubiegłym roku szkolnym.

Dalej pominąć punkty 21, 25—28. Punkt 33 zmienić na „33. Klasyfikacja roślin nasiennych i ich najważniejsze rodziny", p. 34 na „34. Porządkowanie zielników według poznanych grup systematycznych".

Oddział VI. Rozpocząć, jak w poprzednich latach, kurs fizyki i chemji, przytem przenieść do oddziału VII część chemji, obejmu-

jącą co najmniej działy D (węgiel) i E (gleba), oraz magnetyzm i elektryczność.

Oddział VII. Korzystając z 3 godzin w ciągu omawianego roku szkolnego, skończyć kurs fizyki i chemji łącznie z magnetyzmem i elektrycznością, przeniesionemi z oddziału VI.

Przy nauce fizyki i chemji należy zawsze dbać bardziej o możliwie samodzielne zdobywanie, dobre rozumienie i opanowanie wiadomości, niż o ich ilość – przykład programu szczegółowego nie posiada znaczenia wiążącego, nie jest również wyłączone, jeżeli warunki będą do tego zmuszały, pomijanie niektórych drobniejszych szczegółów z „Programu ogólnego".

Na naukę higjeny przeznacza się jedną godzinę tygodniowo w ciągu całego roku szkolnego. Ponieważ w ten sposób ilość czasu, w porównaniu z dawniejszym wymiarem, jest dwa razy zmniejszona, należy poczynić duże skróty przedewszystkiem w zakresie teoretycznych wiadomości z dziedziny anatomji i fizjologji, wogóle zaś nadać kursowi charekter jak najbardziej poglądowy i praktyczny.

Należy tedy nie opracowywać punktów 1, 2, 4, 7, 10, a także 13, 14, 15 dotychczasowego programu, jako osobnych całości i uwzględniać tylko tyle z tematów, objętych temi punktami, ile koniecznie potrzeba w odpowiedniej chwili do wyjaśnienia i najpopularniejszego uzasadnienia wskazań praktycznych, zawartych w innych punktach.

6. *Rachunki z geometrją.*

Oddział I. Należy pominąć dział F programu rachunków i odpowiedni dział „Miar i wag" (czytanie całkowitych godzin na zegarze, cyfry rzymskie do XII).

Oddział II. Skreślić punkt C. 3 programu rachunków: „Doliczanie i odliczanie kompleksów.." Pominąć dział F programu rachunków: „Ćwierć" i t. d., podział odcinka na 4 części równe, stosowanie $1/4$ jednostki miary oraz wiadomości o kątach, pozostawiając jednak pojęcie kąta prostego.

Oddział III. W programie geometrji zostawić „Trójkąt"; dalej „pole trójkąta. Pomiar pól figur prostokreśnych" zmienić na: „Opracowanie pola kwadratu i prostokąta"; następnie: „mierzenie powierzchni..." — bez zmiany.

Pominąć „Kątomierz" i „Stopień".

Punkt D. 2. a) programu rachunków: „Odliczanie kompleksami, jak w oddz. II (C. 3)" zmienić na: „Dzielenie przez 10, 5, 2, 4, 8, 3, 6, 9, 7".

W dziale E po tytule „Działania na ułamkach" dopisać: „z mianownikami 2, 4, 3, 6, 12".

Pominąć punkt E. 3: „Część części, połowa połowy i t. p.".

Pominąć końcowy punkt programu geometrji: „Objętość i powierzchnia prostopadłościanów i graniastosłupów o wielobocznej podstawie".

Oddział IV. Zmiany w programie rachunków:

W tytule działu A dopisać: „oraz rozszerzenie zakresu liczb do 10.000".

W dziale C po słowach: „Rozszerzenie zakresu liczb poza liczby czterocyfrowe" dopisać: „i ugruntowanie metod działań piśmiennych na liczbach w rozszerzonym zakresie".

Punkt D. 3 otrzymuje redakcję: „Uwielokratnianie (mnożnik całkowity)". Punkt D. 4 otrzymuje redakcję: „Dzielenie na równe części (dzielnik całkowity)".

Dział E ulega zmianie na:

„E. 1. Wprowadzenie pojęcia procentu; obliczanie procentów danej liczby całkowitej.

2. Ćwiczenia i zadania różne (powtórzenie wiadomości o ułamkach zwyczajnych)".

Przy powtórzeniu wiadomości o ułamkach zwyczajnych należy unikać mianowników zbyt dużych lub w praktyce mało spotykanych, a utrwalić i pogłębić znajomość ułamków najczęściej używanych, przytem należy wydatnie stosować i w tym zakresie rachunek *pamięciowy*.

Oddział V. W programie rachunków do punktu A. 3: „Powtórzenie działań na ułamkach zwyczajnych w zakresie, określonym przes programy poprzednich oddziałów" dopisać „oraz systematyczne opracowanie czterech działań na ułamkach".

Cały dział B (Liczby ogólne) — pominąć.

W programie geometrji pominąć dwa końcowe działy, a mianowicie: G i H.

Oddział VI. Usunąć z programu rachunków punkt B. 2: „Diagramy cen biletów kolejowych i t. p., gdzie zależność dwu zmiennych wyraża się przez wzór prosty (interpolacja i ekstrapolacja)".

W punkcie B. 3 poprawić zapis wzorów:

$y=k.x$, $y=\frac{k}{x}$, oraz $y=ax\pm b$ (zamiast $x=k\pm y$).

Cały dział C programu rachunków (Liczby względne) — usunąć

Z programu geometrji usunąć działy D, E, z działu F „Kąty bryłowe (suma kątów płaskich)".

W dziale H programu geometrji: „Pomiar pól, powierzchni, objętości" dopisać: „z uwzględnieniem skali".

Oddział VII. W dziale B programu rachunków tytuł otrzymuje redakcję: „Najprostsze równania stopnia pierwszego o dwu niewiadomych".

Działy C (Diagramy funkcji $x=y^2$) i D (Równania stopnia 2-go) programu rachunków — usunąć.

Z geometrji według programu „A" usunąć punkt A. **1.** b), mianowicie: „na planie przerysowanym w skali odmiennej niż oryginał".

W programie geometrji „B” usunąć dział C: „Przekroje brył” i t. d., natomiast na końcu działu E: „Model techniczny (szafa, stół i t. p. w trzech rzutach” — dopisać: „Użycie przekrojów dla podania szczegółów”.

Usunąć końcowy dział F z programu B geometrji.

Dołączyć do programu B dział C programu A.

7. *Roboty ręczne.*

Oddział V. *Chłopcy.* Wobec zmniejszenia się do połowy liczby godzin zmniejszy się z konieczności liczba wykonanych robót i obniży się stopień ich trudności, osiągany z końcem roku szkolnego.

Dziewczęta. Obie godziny należy poświęcić na roboty kobiece według dotychczasowego programu.

Dodatek do działu I A.

Uwaga w sprawie uwzględnienia wskazanych zmian w szkołach powszechnych niżej zorganizowanych w roku szkolnym 1929/30.

Przy stosowaniu w roku szkolnym 1929/30 programu dla szkoły siedmioklasowej zgodnie z zasadami, ustalonemi w tym zakresie i w ustalonych granicach, w szkołach niżej zorganizowanych, należy brać ten program w postaci, zmienionej według niniejszej instrukcji. Ze względu na niezmienioną dotychczas liczbę godzin w szkołach trzy-, cztero-, pięcio- i sześcioklasowych nie obowiązuje jednak wskazane przesunięcie materjału z fizyki i chemji z oddziału VI do VII. W celu uniknięcia nieporozumień zaznacza się również, że w oddziale III szkół trzy- i czteroklasowych polecony dotychczas sposób redukcji materjału z nauki o przyrodzie*) należy zastąpić sposobem, wskazanym obecnie w ustępie pierwszym punktu I A 5 dla szkół siedmioklasowych, łącznie w miarę potrzeby z dalszemi skrótami, polegającemi na pomijaniu szczegółów mniej ważnych, oraz że w oddziale IV tych szkół ustalić należy takie same redukcje, jak w szkole siedmioklasowej (p. I A 5, część dotycząca oddziału IV).

Oddziały III, IV i V szkoły dwuklasowej oraz III i IV szkoły jednoklasowej mają się uczyć nauki o przyrodzie, a oddział V szkoły dwuklasowej również rachunków z geometrją — według programów dotychczasowych dla tych szkół.

B. Gimnazjum niższe.

1. *Język polski.*

Klasa III. Ze względu na przejściowe zmniejszenie liczby godzin w tym roku szkolnym o jedną należy zmniejszyć ilość lektury oraz ćwiczeń

*) Str. 78 i 79 wydania programu z roku 1928.

stylistyczno-logicznych, w szczególności zaś pominąć rozważania o rozróżnianiu mowy mówionej i pisanej, o języku literackim oraz pierwsze wiadomości o rytmie i wierszu.

2. *Język nowożytny obcy.*

Klasa I. Materjał gramatyczny, przeznaczony według programu dotychczasowego dla klasy II, należy rozłożyć w taki sposób, aby go opanować stopniowo w ciągu 2 lat w klasie I (przy 5 godzinach tygodniowo) i klasie II (przy 3 godzinach tygodniowo). W tych warunkach należy dochodzić do formułowania prawideł gramatycznych powolniej i na tle większej liczby przykładów i ćwiczeń, zwiększyć ilość ćwiczeń w mówieniu, zmniejszyć liczbę słów, zdobywanych na jednej lekcji, ale mocniej je utrwalać.

Klasa II. Należy doprowadzić do końca opracowanie materjału gramatycznego, przeznaczonego według programu dotychczasowego dla klasy II, z zastosowaniem takich samych uwag metodycznych, jak powyżej. Poza tem w razie, gdyby nauczyciel odczuwał brak materjału do lektury, można go zaczerpnąć z podręcznika dla klasy III, z warunkiem wyboru ustępów, dostosowanych do wskazanego poziomu wiedzy gramatycznej i wogóle przygotowania językowego młodzieży.

3. *Historja.*

Klasa I. Należy przejść z odpowiedniemi pominięciami i skrótami w porównaniu z dawniejszym sposobem wypełniania ram programowych szereg obrazów dziejowych do Stefana Batorego (włącznie). Aby to uskutecznić przy zastosowaniu podanego przykładu rozwinięcia programu, należy usunąć z kursu klasy I punkty: 13, 26, 28, 33, z kursu klasy II punkty: 3, 4, 7, 8, 11, 13, 16, połączyć w jedną lekcję w kursie klasy I punkty: 2 i 3, tak samo 6 i 7, 34 i 35.

Klasa II. Należy przejść od Zygmunta III do końca kursu historji. Aby to umożliwić, należy przy zastosowaniu podanego przykładu rozwinięcia usunąć z kursu klasy II punkty 22, 23, 32, 33, 35, 39, 44, z kursu klasy III punkty: 1, 4, 5, 10, 12, 17, 18, 21, 27, 28, 29, 30, 34, 35, 38, 39, 40, 41, 47, nadto połączyć w kursie klasy II punkty: 24, z 25 i 26, 28 z 29, i 30, 40 z 41, 45 z 46, w kursie klasy III: 19 z 20, 31 z 31, 36 z 37, 44 z 45, 48 z 49 i 50. Punkt, stanowiący połączenie pp. 48, 49 i 50, zatytułować należy „Prawa i obowiązki obywatela-Polaka według Ustawy Konstytucyjnej z dnia 17 marca 1921 roku”.

Klasa III. Należy skończyć kurs, doprowadzony w klasie II w poprzednim roku szkolnym do kongresu wiedeńskiego (włącznie); w tym celu przy zastosowaniu podanego przykładu rozwinięcia należy usunąć punkty: 27, 28, 29, 30, 34, 35, 38, 39, 40, 41, 47, połączyć 48, 49 i 50 w jedną całość pod tytułem „Prawa i obowiązki obywatela-Polaka według Ustawy Konstytucyjnej z dnia 17 marca 1921 r.”.

4. *Geografja.*

Klasa I. Należy skrócić wstępne zapoznanie się z planem i mapą (więc zmniejszyć liczbę ćwiczeń, omówień i t. d.), zwłaszcza w tych szkołach, w których znaczna większość dzieci, zaczynając naukę po przerobieniu tego działu w oddziałach III i IV szkoły powszechnej, może poprzestać na znacznie zwięźlejszem jego powtórzeniu i usystematyzowaniu. To samo się stosuje do znajomości najelementarniejszych pojęć i terminów geograficznych. Opuścić dział 3 programu „Ogólny przegląd mapy politycznej Europy w celu zorjentowania uczniów w stosunku Polski do państw europejskich".

Klasa II. Opuścić z działu 5-go programu: „Człowiek — życie gospodarcze i kulturalne".

Zarówno w klasie I jak II, nie krępując się przykładem rozwinięcia, nie posiadającym charakteru obowiązkowego, nauczyciel winien pomijać mniej istotne szczegóły, aby mieć czas na pogłębienie rzeczy najważniejszych oraz organizować tak naukę, aby młodzież zdobywała możliwie najwięcej pojęć, wiadomości i metod pracy na wycieczkach i na tle własnych pomiarów i obserwacyj.

Klasa III Geografję krajów pozaeuropejskich należy sprowadzić tylko do charakterystyki całych części świata i osobnego rozważania — *bez dążenia do jakiegokolwiek wyczerpania tematu — jedynie* krain najwybitniejszych pod względem przyrodniczym lub kulturalnym. Z Europy należy omówić szczegółowiej tylko państwa, sąsiadujące z Polską, następnie Francję i Anglję, jako potęgi kolonjalne, Włochy zaś i Grecję ze względu na naukę historji w klasie IV — inne państwa mniej szczegółowo, ze zwróceniem uwagi tylko na rzeczy najcharakterystyczniejsze bądź pod względem przyrodniczym (lodowce — Szwajcarja, fiordy — Norwegja i t. p.), bądź pod względem kulturalnym.

Godziny, zaoszczędzone w ten sposób, należy przeznaczyć na ćwiczenia kartograficzne. Stosunek do szczegółów i sprawa organizacji nauki — jak wyżej.

5. *Nauka o przyrodzie.*

Metoda nauczania pozostaje bez zmiany, a więc w szczególności, mimo usunięcia osobnych godzin, przeznaczonych dawniej na wycieczki, należy uczyć nauki o przyrodzie żywej w dalszym ciągu nietylko w klasie i w pracowni, lecz w miarę możności, w ogrodach szkolnych, ogrodach centralnych, a także na wycieczkach.

Klasa II. Należy przeznaczyć cały rok na naukę o przyrodzie żywej, a więc nie stosować w żadnym razie rozkładu pracy, przewidzianego w tak zwanym programie A. Z dawnego programu B należy pominąć: „Biologiczne odmiany pędu i liści", „Urządzenia, ułatwiające krzyżowanie przy opylaniu (różnosłupkowość, przedprątność, rozdzielnopłciowość, dwupienność)", „Wytworzenie pojęcia owocolistka i kwiatu — jako zmie-

nionego pędu. Wprowadzenie w systematykę roślin kwiatowych", a poza tem skrócić kurs odpowiednio do zmniejszonej liczby godzin zapomocą zmniejszenia liczby przykładów, obserwacyj i ćwiczeń. Podany przykład rozwinięcia (str. 31—44 wydania programu z r. 1927) nie może być stosowany w danych warunkach, gdyż zawiera zbyt wiele ćwiczeń i przykładów; można go uważać tylko za ilustrację właściwej metody.

Klasa III. Nie należy jeszcze rozpoczynać w roku szkolnym 1929/30 nauki higjeny. Przy stosowaniu programu B należy tedy przeznaczyć wskazane 5 godzin tylko na fizykę i chemję, przytem nauczyciel, nie odstępując od obowiązującego „rozkładu materjału", opuści w rozwinięciu tego materjału niektóre szczegóły mniej ważne z dawniej uwzględnianych. Na ćwiczenia należy przeznaczyć przeciętnie 4 godziny tygodniowo, na lekcje w klasie — 1.

Przy stosowaniu programu A w klasie III nauka o przyrodzie żywej może się odbywać według dawnego programu ze zmniejszeniem liczby przykładów, obserwacyj i ćwiczeń w sposób, dostosowany do warunków, w których się praca odbywa (położenie szkoły, stan zbiorów szkolnych i t. d.). Do fizyki i chemji stosuje się ta sama wskazówka ogólna, co przy programie B.

6. Rachunki z geometrją.

Klasa I. Program obowiązujący (str. 30 wydania z r. 1927) nie ulega zmianie; zmniejszenie liczby godzin odbije się tylko na szczegółach rozwinięcia i liczbie ćwiczeń.

7. Rysunek.

Klasa I. Uprawiać należy w dalszym ciągu wszystkie działy pracy, wskazane w programie, ze względu jednak na zmniejszenie liczby godzin nauczyciel winien pominąć ćwiczenia trudniejsze.

8. Roboty ręczne.

Klasa I. Zmniejszenie liczby godzin odbije się na liczbie robót bez zmiany zasadniczego zakresu.

9. Śpiew.

Klasa III. Należy uwzględnić przy wykonaniu programu początek systematycznej nauki o gamach, przeniesiony z klasy II.

II. GIMNAZJUM WYŻSZE.

A. Wydział matematyczno-przyrodniczy.

1. Język polski.

Klasa V. Pominąć informację o piśmiennictwie w Polsce od jego początków do wystąpienia Reja, skreślić z działu lektury podstawowej, ale

uwzględnić w dziale lektury uzupełniającej „Odysseę", łącznie z tem ograniczyć stosownie do potrzeby wybór innych utworów, czytanych w charakterze lektury uzupełniającej.

Klasa VI. Wprowadzić krótką informację o piśmiennictwie w Polsce od jego początków do Reja włącznie, z rozbiorem kilku wybranych urywków. W dziale lektury podstawowej należy ograniczyć wybór psalmów w przekładzie Kochanowskiego, skreślić „Muzę", z „Trenów" wziąć tylko wybór (cztery — pięć), z utworów Krasickiego opracować jedną satyrę i kilka bajek, z twórczości Mickiewicza skreślić „Konrada Wallenroda" i „Farysa" (które znajdą się w następnym roku szkolnym w kursie klasy VII). Lekturę uzupełniającą odpowiednio ograniczyć.

Klasa VII. W dziale lektury podstawowej nie uwzględniać „Ksiąg narodu", zachowując jednak wybór z „Ksiąg pielgrzymstwa", pominąć „Kordjana".

Klasa VIII. Z działu lektury podstawowej usunąć „Przedświt" i „Psalm dobrej woli", zamiast wyboru liryk Asnyka ze szczególnem uwzględnieniem cyklów „W Tatrach" i „Nad głębiami" wprowadzić do tegoż działu: *wybór utworów lirycznych Asnyka, Konopnickiej, Tetmajera, Wyspiańskiego i Kasprowicza.*

2. Historja.

Klasa IV. Należy zwięźlej, niż przy dawnym wymiarze czasu, ująć kulturę pierwotną, cywilizację starożytnego Egiptu, Babilonu i Asyrji, rolę Fenicji, Arjów Wschodu, cechy charakterystyczne cywilizacji starożytnego Wschodu, kulturę Grecji w okresie miceńskim i homerowym, wreszcie polityczne przewroty rzeczypospolitej rzymskiej. W tych warunkach podany przykład rozwinięcia można stosować tylko z wydatnemi skrótami.

Klasa V. Ująć zwięźlej prehistorję Polski, znacznie skrócić dział: „Rozbicie polityczne Polski w czasie walk cesarstwa z papiestwem", zwięźlej ująć schizmę zachodnią i udział Polski w ruchu soborowym.

Klasa VI. Przejść mniej szczegółowo działy: „Polska w czasie przewagi Francji na zachodzie a Turków na wschodzie" i „Równowaga Europy w oparciu o militaryzm absolutnych monarchij a anarchja możnowładcza w Polsce".

Klasa VII. Przejść mniej szczegółowo działy: „Czasy Królestwa Polskiego Kongresowego i Wielkiej Emigracji", „Walki narodów o samodzielność i jedność narodową", „Okres zbrojnego pokoju".

3. Geografja.

Klasa V. Obowiązuje w roku szkolnym 1929/30 redakcja programu dla klasy V wydziału *humanistycznego* (Program Gimnazjum Państwowego. Wydział humanistyczny. Wydanie czwarte. Warszawa—1928, str. 86—91).

Klasa VI. Należy przejść geografję lądów i mórz pozaeuropejskich według programu następującego:

A. Część ogólna:

1. Historyczny rzut oka na rozszerzanie się horyzontu geograficznego ludzkości w ciągu wieków. Pobudki idealne i materjalne odkryć i badań geograficznych.

2. Wielkość kuli ziemskiej i poszczególnych lądów i mórz. Przewodnie rysy rzeźby poziomej i pionowej lądów pozauropejskich; rozmieszczenie gleb, główne ośrodki górniczych bogactw przyrodzonych; hydrografja, klimat i biosfera w zasadniczym układzie.

3. Wpływ powyższych czynników na rozwój życia ludzkiego. Wpływ człowieka na kształtowanie się krajobrazu kulturalnego. Stopnie kultury życiowej. Jednostka i grupa społeczna. Nomadyzm, osadnictwo, granice ekumeny. Typy osadnicze. Gęstość zaludnienia.

4. Wpływ bogactw przyrodzonych na formy życiowe ludzkości. Przewodnie zagadnienia geografji gospodarczej i politycznej. Państwo. Problem kolonji z punktu widzenia gospodarczego i geopolitycznego.

5. Główne linje i węzły komunikacyjnej sieci świata—lądowej, wodnej i powietrznej. Przegląd mapy gospodarczo-politycznej świata.

6. Geografja ras. Przewodnie cechy geografji kultury obszarów pozaeuropejskich, religje, formy zwyczajowe i obyczajowe życia ludów, stopień oświaty, ogólny rzut oka na rozwój kultury duchowej, odzwierciadlającej się w nauce, sztuce i stanie moralnym społeczeństw pozaeuropejskich.

B. Część szczegółowa:

1. *Ameryka:* Stany Zjednoczone, Meksyk, Brazylja, Argentyna.

Rzut oka na inne republiki.

2. *Mocarstwo kolonjalne W. Brytanji.*

Rzut oka na całość i poszczególne obszary; mniejsze protektoraty i posiadłości angielskie i ich gospodarczo-polityczne znaczenie. Kanada. Australja.

Angielskie Dominjum Afryki.

Indje.

3. Chiny, Japonja. Azjatyckie obszary Z. S. R. R. Francuskie kolonje i protektoraty w Azji.

4. Kolonje włoskie i francuskie w Afryce.

Inne kolonje europejskie na terytorjum Afryki i Azji.

5. Rzut oka na pozostałe wolne państwa pozaeuropejskie.

6. Oceany — ich fizjografja; znaczenie morza dla ludzkości głównie jako podstawowego obszaru komunikacyj wodnych. Geografja Oceanu Wielkiego, Atlantyckiego i Indyjskiego.

Uwaga: Całość pracy wspólnej nauczyciela i młodzieży winna nosić cechy *ćwiczeń geograficznych*, opartych na dostępnym materjale kartograficznym i statystycznym, oraz odpowiedniej literaturze geograficznej.

Chodzi o to, aby młodzież *przyswoiła sobie metodę interpretacji treści map fizjograficznych, gospodarczych czy politycznych, oraz materjałów statystycznych* i umiała na ich podstawie dochodzić do właściwych sądów bądź o genezie, bądź o związkach zależności między zjawiskami współczesnemi.

4. Nauka o Polsce współczesnej.

Klasa VIII. Przykłady rozwinięcia zarówno części I, jak części II programu należy uważać w danych warunkach za maksymalne i wybrać z nich rzeczy najbardziej istotne i ważne, z uwzględnieniem poziomu i przygotowania klasy.

Na każdą z tych części należy poświęcić połowę rozporządzalnego czasu, przytem najkorzystniejsze będzie przeznaczenie na I (geografja Polski ze szczególnem uwzględnieniem stosunków gospodarczych) — wszystkich 3 godzin w pierwszem półroczu, na II (zagadnienia polityczno-obywatelskie) — wszystkich 3 godzin w drugiem półroczu.

5. Przyrodoznawstwo.

Klasa IV. Przy zastosowaniu podanego przykładu rozwinięcia można opracować z glonów tylko jednokomórkowe, inne zagadnienia, wskazane w drugim ustępie punktu 2 działu A, ująć w postaci jednej pogadanki.

Przy przeglądzie porównawczym roślin zielonych można opracować obszerniej tylko dwie z roślin, wskazanych w punkcie 2 działu B przykładu rozwinięcia, inne zaś rozpatrywać tylko dla porównania między sobą.

Na ćwiczenia przeznaczyć należy przeciętnie połowę czasu, t.j. 1 godzinę tygodniowo, przytem jest pożądane stałe lub przygodne łączenie tych godzin po dwie w jedną całość.

Klasy V — VII. W klasie V na ćwiczenia przeznaczyć należy 1 — 2 godzin tygodniowo, zależnie od warunków, w klasie VI — przeciętnie 1 godzinę tygodniowo, w klasie VII również 1 godzinę tygodniowo. O ile najbliższa okolica nadaje się do tego, należy prowadzić lekcje geologji jak najczęściej nie w klasie, lecz na odpowiednim terenie; pożądane jest również wyzyskiwanie lub specjalne urządzenie dla celów geologicznych wycieczek dalszych.

6. Fizyka z kosmografją.

Klasa IV. Na ćwiczenia przeznaczyć należy 2 godziny tygodniowo.

Klasa VI. (Drugie półrocze).

Ustęp programu:

„Ruch obrotowy ciała sztywnego. Prędkość i przyśpieszenie kątowe. Równania ruchu obrotowego jednostajnego i jednostajnie zmiennego. Prędkość kątowa, jako wektor. Ruchy precesyjne. Energja kinetyczna ciała obracającego się. Moment bezwładności. Moment siły a moment bezwładności".

należy zmienić na:

„Ruch obrotowy ciała sztywnego. Prędkość kątowa. Energja kinetyczna ciała poruszającego się. Moment bezwładności w związku z energją kinetyczną".

„Wahadło proste i złożone. Wzór na okres wahań".

zmienić na:

„Wahadło proste i złożone. Wzór na okres wahadła prostego".

„Parcie i ciśnienie. Mierzenie i wymiar ciśnienia. Mierzenie i wymiar odkształceń (objętości i postaci) Prawo Hooke'a. Spółczynnik sprężystości. Spółczynnik ściśliwości gazów. Prawo Daltona. Dokładne posługiwanie się barometrem (redukcja do 0^0) i manometrem. Baroskop; poprawka przy ważeniu (redukcja do próżni").

zmienić na:

„Parcie i ciśnienie. Odkształcenia objętości i postaci. Prawo Hooke'a.
Ściśliwość gazów. Prawo Daltona. Redukcja wskazań barometru i manometru do 0^0. Baroskop".

„Zderzenie ciał (sprężystych i niesprężystych). Spółczynnik tarcia. Lepkość. Ogólne wiadomości o prądach i wirach. Prawo Torricelli'ego. Ogólne wiadomości o ruchu płynów w rurach (zastosowania").

zmienić na:

Spółczynnik tarcia. Lepkość. Opór środowiska. Zasada maszyn latających, cięższych od powietrza. Spadek ciśnienia przy przepływie płynów w rurach".

„Higrometrja".

zmienić na:

„Wilgotność bezwzględna i względna. Punkt rosy".

„Mieszaniny, emulsje; roztwory. Dyfuzja; osmoza. Krzepnięcie roztworów".

zmienić na:

„Wzmianka o mieszaninach, emulsjach, roztworach. Dyfuzja, osmoza. Krzepnięcie roztworów (bez uwzględnienia punktu eutektycznego)".

Na ćwiczenia przeznacza się 2 godziny tygodniowo.

Klasa VII.

„Ruch drgający prosty. Prędkość i przyśpieszenie w ruchu harmonicznym. Najprostsze przypadki dodawania ruchów harmonicznych".

zmienić na:

„Ruch drgający prosty. Wzór na wychylenie. Nakładanie się fal (po drganiach poprzecznych i podłużnych)".

Skreślić:

„Mechanizm tworzenia się fal głosowych".

„Zasady Dopplera".

zmienić na:

„Zasada Dopplera (bez wzorów)".

„Kąt najmniejszego odchylenia w pryzmacie".

zmienić na:

„Doświadczalne stwierdzenie istnienia kąta najmniejszego odchylenia w pryzmacie".

Z nauki o polaryzacji należy pozostawić jedynie wiadomości wstępne, najelementarniejsze, poza tem opuścić „Wiadomości zasadnicze o metodach optycznych wyznaczania temperatury", zagadnienie rozkładu energji w widmie sprowadzić do krótkiej wzmianki.

Na ćwiczenia z fizyki przeznacza się 2 godziny tygodniowo.

Klasa VIII.

„Pole magnetyczne ziemskie: zboczenie i nachylenie. Pojęcie o mierzeniu składowej poziomej magnetyzmu ziemskiego"

zmienić na:

„Pole magnetyczne ziemskie. Elementy magnetyzmu ziemskiego. Mapy magnetyczne".

„Maszyny elektrostatyczne"

zmienić na:

„Pokaz jednej z maszyn indukcyjnych".

W ustępie piątym programu „Odkrycia Galvaniego i Volty" i t. d. skreślić „Zjawisko polaryzacji. Ogniwa z depolaryzatorami".

Skreślić:

„Watmetry".

„Ogniwa i baterje termoelektryczne; zastosowania".

O prądzie trójfazowym zostawić należy tylko wzmiankę; opis dynamomaszyny o prądzie trójfazowym opuścić.

„Motory elektryczne"

zmienić na:

„Zasada działania motorów elektrycznych".

„Cechowanie ampermetru przy pomocy woltametru; kulomb i amper (raz jeszcze)"

zmienić na:

„Określenie ampera na podstawie elektrolizy".

Dalej można pominąć:

„Wiadomości wstępne o sposobach wyznaczania ładunku elektronu".

„Wiadomości ogólne o elektryczności atmosferycznej".

Co się tyczy ciał promieniotwórczych, uwzględnić należy jedynie wiadomości najbardziej zasadnicze.

Na ćwiczenia przeznacza się 2 godziny tygodniowo. Poza tem zwłaszcza w klasie VIII poświęcić należy część czasu na rozwiązywanie zadań.

7. *Chemja.*

Klasa V. „Wiadomości wstępne" należy ująć jak najzwięźlej i pojęcia ogólne, wskazane w tym dziale programu, wprowadzać, rozwijać i pogłębiać w miarę możności stopniowo w toku dalszej nauki na tle materjału faktycznego, podanego w następnych działach.

W ustępie pierwszym działu „Niemetale” skreślić: ,,(kataliza). Odwracalność reakcji”.

W dziale ,,Chlorowce” skreślić ,,Wiązania atomowe”, zmienić na:

„Krótki zarys tlenowych związków chloru”

na ,,Chloran potasu i kwas chlorowy”.

„Określenie chemiczne i fizyko-chemiczne kwasów, zasad i soli”

zmienić na:

,,Określenie chemiczne kwasów, zasad i soli”.

Skreślić:

,,Pojęcie o teorji jonów”.

„Fabrykacja kwasu siarkowego”

zmienić na:

,,Fabrykacja kwasu siarkowego sposobem kontraktowym”.

Skreślić w dalszym ciągu:

,,Pojęcie o innych tlenowcach”.

Co do kwasu azotowego,

„Techniczne sposoby jego otrzymywania”

zmienić na:

,,Sposób jego otrzymywania z powietrza (ogólne pojęcie). Saletry”.

Punkt

„Tlenki azotowe”

zmienić na:

,,Tlenki azotowe (doświadczalnie tylko tlenek i dwutlenek azotu; o pozostałych wzmianka)”.

„Fosfor, fosforjak, chlorki fosforu, kwas fosforowy”

zmienić na:

,,Fosfór, kwas fosforowy, wzmianka o nawozach fosforowych”.

Skreślić:

,,Znaczenie fosforu w przyrodzie. Zastosowanie fosforu”.

„Soda, jej fabrykacja”

zmienić na ,,Soda, jej fabrykacja sposobem Solvay'a”.

Skreślić ,,Cyjan“.

Pominąć monograficzne omówienie arsenu, boru, baru i manganu.

Na ćwiczenia przeznacza się 2 godziny tygodniowo.

Klasa VI. (Pierwsze półrocze).

Pominąć węglowodory nienasycone.

Skreślić:

,,Chlorowcopochodne węglowodorów“, ,,Podział alkoholi na trzy grupy: pierwszo, drugo i trzeciorzędne“.

„Pojęcie o aldehydach i ketonach”

zmienić na:

„Pojęcie o aldehydach".

Poprawić dalej wśród nazw kwasów „siarkowy" na „stearowy".

„Estry. Szybkość reakcji, reakcje odwracalne. Tłuszcze. Mydło. Węglowodany. Glukoza. Sacharoza, Cukrownictwo. Mączka".

zmienić na:

„Estry. Tłuszcze. Mydło. Pojęcie o technologji mydła i świec. Glukoza. Sacharoza. Skrobia i jej hydroliza".

Skreślić:

„Sulfonowanie, nitrowanie i chlorowanie związków aromatycznych. Kwas benzoesowy".

Na ćwiczenia przeznacza się 2 godziny tygodniowo.

8. *Matematyka.*

Klasa V. Usunąć z programu geometrji:

„Twierdzenie Desargues'a dla trójkątów o bokach odpowiednio równoległych.

4. Proporcjonalność odcinków (metodą geometryczną). Dowód istnienia odcinków niespółmiernych. Twierdzenie Talesa dla odcinków spółmiernych. Definicja odcinków proporcjonalnych jako odcinków, wyznaczonych na ramionach kąta przez pęk prostych równoległych. Własności proporcji między odcinkami. Proporcjonalność odcinków, zawartych między płaszczyznami równoległemi".

Klasa VIII.

Skreślić z działu 3 programu:

„zastosowanie indukcji do ustalenia twierdzenia o tożsamości wielomianów; dzielenie wielomianu przez wielomian (jednoznaczność dzielenia); podzielność wielomianu zmiennej x przez $x \pm a$".

9. *Roboty ręczne.*

Klasa V. *Chłopcy*. Roboty z drutu i blachy. Obróbka szkła, w szczególności łączenie szkła ze szkłem, z drzewem i metalem.

Dziewczęta. Szycie, haft, krój,
albo introligatorstwo,
albo roboty drzewne piłkowe i początki obrabiania drutu, blachy i szkła *).

B. Wydział humanistyczny.

1. *Język polski.*

Klasa VII. W dziale lektury podstawowej należy nie uwzględniać „Ksiąg narodu", zachowując jednak wybór z „Ksiąg pielgrzymstwa", po-

*) Jak na II kursie seminarjów nauczycielskich (Program Nauki w Państwowych Seminarjach Nauczycielskich — Warszawa 1926, str. 218 i 219).

minąć „Kordjana", zmniejszyć wybór z „Beniowskiego", przytem w żadnym razie nie wykraczać poza pieśni I — V, skreślić z działu lektury podstawowej, ale uwzględnić w dziale lektury uzupełniającej „Śluby panieńskie"; wybór innych utworów, czytanych w charakterze lektury uzupełniającej, ograniczyć stosownie do potrzeby.

Klasa VIII. Z działu lektury podstawowej usunąć „Przedświt" i „Psalm dobrej woli" oraz dialog Platona; zamiast wyboru liryk Asnyka ze szczególnem uwzględnieniem cyklów „W Tatrach" i „Nad głębiami" wprowadzić do tegoż działu: ***wybór utworów lirycznych Asnyka, Konopnickiej, Tetmajera, Wyspiańskiego, Kasprowicza.***

2. *Język łaciński.*

Klasa V. Przy lekturze wypisów pominąć Owidjusza.

Klasa VII. Pominąć urywki z Janickiego, Szymonowicza.

Klasa VIII. Pominąć urywki z Sarbiewskiego i Kochanowskiego.

Punkt 1 b) programu zmienić na:

„b) Wypisy, ułożone z dzieł filozoficznych Cycerona, lub urywki z Roczników Tacyta, zależnie od przygotowania klasy.

Przy czytaniu wyjątków z dzieł filozoficznych Cycerona — niezbędne wyjaśnienia z zakresu filozofji greckiej".

3. *Język nowożytny obcy.*

Klasa VI. Odpowiednio do przejściowego zmniejszenia liczby godzin należy ograniczyć ilość lektury uzupełniającej obowiązkowej.

4. *Historja.*

Klasa VI. Rozwijanie obowiązującego programu, którego charakter ramowy nie pozwala na żadne skreślenia, należy dostosować do zmniejszonej liczby godzin zapomocą pominięcia mniej ważnych szczegółów, dawniej uwzględnianych.

5. *Geografja.*

Klasa VI. Należy przejść, tak samo jak w klasie VI wydziału matematyczno-przyrodniczego, geografję lądów i mórz pozaeuropejskich według programu, zamieszczonego powyżej w punkcie II A 3 niniejszej instrukcji.

6. *Nauka o Polsce współczesnej.*

Klasa VIII. Jak w wydziale matematyczno-przyrodniczym (II A 4).

7. *Przyrodoznawstwo.*

Klasa IV. Należy uwzględnić *mniejszą liczbę przykładów*, niż przy rozporządzaniu 3 godzinami tygodniowo, ale nie wprowadzać powierzchowności w ich opracowaniu. Dział C przykładu rozwinięcia programu winien zająć nie więcej niż 15 godzin.

Na ćwiczenia przeznaczyć należy przeciętnie 1 godzinę tygodniowo, przytem jest pożądane stałe lub przygodne łączenie tych godzin po dwie w jedną całość.

Klasa V. Na ćwiczenia należy przeznaczyć również przeciętnie 1 godzinę tygodniowo.

8. *Fizyka z kosmografją i chemją.*

Klasa VI. Punkt programu:

„Swobodne spadanie i rzuty ciał"

zmienić na:

„Swobodne spadanie i rzut pionowy. Rzuty poziomy i ukośny (graficznie)".

„Sposoby wyznaczania gęstości zapomocą piknometru"

zmienić na:

„Wyznaczanie gęstości ciał piknometrem".

„Wahadło i jego zastosowania"

zmienić na:

„Wahadło proste i jego zastosowania".

Skreślić „Ciepło właściwe gazów w stałej objętości i pod stałem ciśnieniem".

Na ćwiczenia przeznaczyć należy 2 godziny tygodniowo.

Klasa VII. Chemja (w pierwszem półroczu).

„Wstęp" należy ująć jak najzwięźlej i pojęcia ogólne, wskazane w tym dziale programu, wprowadzać, rozwijać i pogłębiać w miarę możności stopniowo w toku dalszej nauki na tle materjału faktycznego, podanego w następnych działach.

„W ustępie pierwszym działu 2 („Niemetale") skreślić „Kataliza";

„Działanie metali na wodę i kwasy"

zmienić na:

„Działanie metali na kwasy";

w ustępie trzecim skreślić: „Wpływ temperatury na szybkość reakcji", w dalszym ciągu skreślić: „Wiązania atomowe", „Pojęcie o teorji jonów", „Znaczenie fosforu w przyrodzie. Zastosowanie fosforu".

Fizyka (w drugiem półroczu).

Dodać na początku kursu:
„Krótkie wiadomości o ruchu drgającym".
Skreślić w pierwszym ustępie punkt „Energja fali".
„Wysokość; zjawisko Dopplera"

zmienić na:

„Wysokość; zjawisko Dopplera (bez wzorów)".
„Uginanie się światła"

zmienić na:

„Wstępne wiadomości o uginaniu się światła".
„Okulary, lupa, mikroskop, teleskop, przyrząd projekcyjny, aparat fotograficzny"

zmienić na:

„Okulary, lupa. Elementarne wiadomości o mikroskopie, teleskopie, przyrządzie projekcyjnym i aparacie fotograficznym".
„Doświadczenie Younga i mierzenie długości fali"

zmienić na:

„Doświadczenie Younga. Długość fali świetlnej".
„Fluorescencja i fosforescencja"

zmienić na:

„Krótkie wiadomości o fluorescencji i fosforescencji".

Na ćwiczenia przeznacza się 2 godziny tygodniowo.

Klasa VIII.
„Ciała paramagnetyczne i diamagnetyczne"

zmienić na:

„Wzmianka o ciałach paramagnetycznych i diamagnetycznych".
Skreślić:

„Zmienność magnetycznego pola ziemskiego".
„Ogniwo termoelektryczne i jego zastosowania".
„Watmetry".

Na ćwiczenia przeznacza się 2 godziny tygodniowo.

9. *Matematyka.*

Klasa V. Usunąć z programu geometrji:
„Twierdzenie Desargues'a dla trójkątów o bokach odpowiednio równoległych.
4. P r o p o r c j o n a l n o ś ć o d c i n k ó w (metodą geometryczną). Dowód istnienia odcinków niespółmiernych. Twierdzenie Talesa dla odcinków spółmiernych. Definicja odcinków proporcjonalnych jako odcinków, wyznaczonych na ramionach kąta przez pęk prostych równoległych. Własności proporcji między odcinkami. Proporcjonalność odcinków, zawartych między płaszczyznami równoległemi".
Wprowadzić natomiast do programu algebry:

„6. Równania kwadratowe z jedną niewiadomą (układanie i rozwiązywanie). Wyróżnik równania kwadratowego. Związek między spółczynnikamia pierwiastkami równania kwadratowego".

Klasa VII. Nie przechodzić działów:

„Funkcje sumy i różnicy dwóch kątów", łącznie z zamianą sum i różnic funkcyj na iloczyny i odpowiedniemi równaniami trygonometrycznemi, oraz:

„Zastosowanie funkcyj trygonometrycznych do rozwiązywania trójkątów dowolnych (cztery przypadki zasadnicze).

Pojęcie o zastosowaniu do miernictwa".

Klasa VIII. Należy przejść działy, opuszczone w klasie VII w r. s. 1928/29. a mianowicie:

„Zastosowanie funkcyj trygonometrycznych do rozwiązywania trójkątów dowolnych (cztery przypadki zasadnicze).

Pojęcie o zastosowaniach do miernictwa".

Podkreśla się wyraźnie, że w programie tej klasy *niema* obecnie *systematycznego kursu geometrji analitycznej;* przy opracowywaniu tematów, wskazywanych w ustępie programu, zaczynającym się od słów: „Powtórzenie wiadomości o układzie spółrzędnych prostokątnych" i t. d., nietylko *nie należy wykraczać poza granice*, w tym ustępie wskazane, ale niema bynajmniej obowiązku wyczerpania wszystkich przykładów, wymienionych w zdaniu „W szczególności nadają się w tych warunkach do ułożenia" i t. d. Należy tak ustalić liczbę i dobór przykładów i ćwiczeń, aby wykonanie tej części kursu nie zajęło więcej niż 15 godzin szkolnych.

Punkt programu:

„*Indukcja matematyczna*. Zastosowanie do wzoru dwumianowego Newtona dla wykładnika naturalnego"

zmienić na:

„Indukcja matematyczna na tle najprostszych przykładów".

C. Wydział klasyczny (nowego typu).

1. Język polski.

Klasa VI. Wobec zwiększenia liczby godzin wprowadzić do działu lektury podstawowej wybór z „Iljady" i „Odyssei".

Klasa VI. W dziale lektury podstawowej należy ograniczyć wybór psalmów w przekładzie Kochanowskiego, z „Trenów" wziąć tylko wybór (cztery — pięć), usunąć z tego działu A. Morsztyna, W. Potockiego, J. P. Woronicza.

Klasa VII. W dziale lektury podstawowej nie uwzględniać „Ksiąg narodu", zachowując jednak wybór z „Ksiąg pielgrzymstwa", przenieść z lektury podstawowej do lektury uzupełniającej „Śluby panieńskie" A. Fredry i wybraną tragedję Szekspira, przytem wydatnie zmniejszyć liczbę innych utworów, przeznaczonych przez nauczyciela do czytania w charakterze lektury uzupełniającej.

Klasa VIII. Z działu lektury podstawowej usunąć „Przedświt" i „Psalm dobrej woli"; zamiast wyboru liryk Asnyka ze szczególnem uwzględnieniem cyklów „W Tatrach" i „Nad głębiami" wprowadzić do tegoż działu wybór utworów lirycznych Asnyka i Kasprowicza.

2. *Filologja klasyczna.*

Klasa V. Język łaciński. Z autorów, wymienionych w programie, pominąć Owidjusza. Wiadomości z dziedziny życia politycznego i prywatnego Greków i Rzymian, omawiane dawniej na lekcjach kultury klasycznej, należy uwzględnić na lekcjach języka łacińskiego, który otrzymał o 1 godzinę więcej. W miarę możności i potrzeby należy również czytać na tych lekcjach urywki z wybranych autorów w polskiem tłumaczeniu.

Klasa VI. Języki łaciński i grecki. Z programu języka łacińskiego skreślić lekturę uzupełniającą. Oprócz tego zmniejszyć zakres lektury łacińskiej podstawowej i lektury greckiej tak, aby starczyło czasu na przerobienie na lekcjach języka łacińskiego i greckiego punktów 1 i 3 dotychczasowego programu kultury klasycznej.

Klasa VII. Na lekcjach kultury klasycznej: wiadomości z dziedziny filozofji greckiej, potrzebne przy lekturze Platona i Cycerona; czytanie tragedyj greckich w tłumaczeniu polskiem wraz z niezbędnemi objaśnieniami, dotyczącemi teatru greckiego i budowy tragedyj, jako przygotowanie do lektury tragedji greckiej w oryginale w klasie VIII. Inne wiadomości z kultury grecko-rzymskiej należy uwzględniać przy lekturze autorów na lekcjach języka łacińskiego i greckiego.

Klasa VIII. Język łaciński. W lekturze Horacego pominąć „Listy".
Kultura klatyczna. Obok niezbędnych wyjaśnień z tej dziedziny przy czytaniu autorów na lekcjach języka łacińskiego i greckiego, na lekcjach kultury klasycznej należy zająć się zebraniem, zestawieniem i uzupełnieniem wiadomości z kultury klasycznej, nabytych w ciągu uprzednich lat nauki filozofij klasycznej, ze zwróceniem uwagi na związek, zachodzący między życiem współczesnem a starożytnością klasyczną.

3. *Geografja.*

Klasa V. Należy przejść część geografji Polski, opuszczoną w klasie VI w drugiej połowie r. s. 1928/29, oraz geografję Europy, z wyłączeniem dwu największych państw kolonjalnych: Wielkiej Brytanji i Francji 1930/31, które będą opracowane łącznie z ich kolonjami w kursie klasy VI w r. szk.

Klasa VI. Należy przejść opuszczoną część kursu klasy V oraz kurs klasy VI, wskazany powyżej w punkcie II A 3 niniejszej instrukcji, ze skrótami, jakie się okażą niezbędne.

4. *Nauka o Polsce współczesnej.*

Klasa VIII. Jak w wydziale matematyczno-przyrodniczym (II A. 4).

5. *Przyrodoznawstwo.*

Klasa IV. W pierwszem półroczu należy przejść taki sam kurs, jak w klasie IV wydziału humanistycznego (a więc zastosować ten sam program, łącznie z uwagami, zamieszczonemi powyżej w ustępie pierwszym punktu II B 7 niniejszej instrukcji), w drugiem półroczu — kurs klasy V tegoż wydziału.

Na ćwiczenia praktyczne przeznaczyć należy przeciętnie połowę czasu t. j. 2 godziny tygodniowo.

6. *Fizyka z chemją.*

Należy zastosować w roku szkolnym 1929/30 następujący program skrócony:

Klasa VII.

(3 godziny tygodniowo, z tych dwie przeznaczone na ćwiczenia)

Fizyka.

Mierzenie i jednostki. Mierzenie, długości, objętości, czasu. Nonjusz, mensura, metronom.

Jednostki zasadnicze i pochodne.

Ruch postępowy jednostajny i zmienny. Prędkość i przyśpieszenie. Zasady Newtona (druga zasada jedynie w zastosowaniu do sił stałych i ruchów prostolinijnych), siła; masa. Dodawanie i rozkładanie sił.

Zjawiska ciężkości. Ciężar i jego stosunek do masy. Waga. Swobodne spadanie ciał.

Gęstość. Wyznaczenie gęstości zapomocą piknometru.

Praca i sprawność. Energja (kinetyczna i potencjalna). Zasada zachowania energji. Machiny proste, jako ilustracja tej zasady.

Prawa Pascala i jego zastosowawania. Ciśnienie w cieczy pod wpływem ciężkości. Prawo Archimedesa; pływanie ciał. Wyznaczenie gęstości zapomocą wagi hydrostatycznej i areometru.

Ciśnienie w gazach. Manometry. Ciśnienie atmosferyczne. Barometr rtęciowy. Aneroid. Prawo Boyle'a Mariotte'a. Pompa pneumatyczna.

Temperatura — rozszerzalność ciał stałych i ciekłych. Temomerty. Rozszerzalność gazów. Wzmianka o termometrze gazowym.

Pomiar ciepła metodą mieszania wody.

Zmiana stanu skupienia i zależność temperatury topnienia i wrzenia od natury cieczy i ciśnienia zewnętrznego.

Para nasycona. Różnica między gazem a parą. Wilgotność.

Ciepło jako energja. Maszyna parowa tłokowa, najważniejsze stadja jej rozwoju *).

---

*) Nauka o cieple — jak w programie gimnazjum klasycznego dawnego typu r. 1923 z drobnemi różnicami.

Wiadomości elementarne z chemji.

(Ogółem 15—20 godz. w końcu roku szkolnego).

Skład powietrza. Tlen. Usunięcie tlenu z powietrza drogą utleniania żelaza (miedzi). Otrzymywanie tlenu z tlenku rtęci. Azot, jako składnik powietrza.

Woda jako związek. Jej skład chemiczny. Wodór; spalenie wodoru.

Pojęcie o związkach chemicznych i ciałach prostych, o reakcjach chemicznych.

Prawo zachowania masy. Prawo stałości składu. Prawo wielokrotności stosunków na przykładach CO, CO_2, H_2O, H_2O_2.

Cząsteczka ciał złożonych i prostych. Atomy. Pierwiastki.

Użycie symboli chemicznych.

Spalanie siarki. Dwutlenek siarki i kwas siarkowy. Kwas siarkowy. Saletra i kwas azotowy. Chlorek sodu, chlorowodór i kwas solny. O otrzymywaniu ługu (wodorotlenku sodowego). Otrzymywanie z wapienia tlenku i wodorotlenku wapniowego.

Pojęcie o kwasach, zasadach i solach. Reakcja zobojętnienia.

Węgiel. Dwutlenek węgla. Kwas węglowy i węglany. Węglowodory.

Żelazo. Rudy żelazne. Żelazo kowalne. Stal.

Klasa VIII.

(3 godziny tygodniowo, z tych przeciętnie 1 przeznaczona na ćwiczenia).

Fizyka.

Tworzenie się fal w ośrodkach sprężystych. Fale podłużne i poprzeczne. Prędkość i długość fali. Odbijanie się fal. Interferencja fal. (Fale stojące).

Warunki fizyczne tworzenia się głosu. Fale głosowe. Prędkość głosu. Odbijanie się głosu: echo.

Promieniowanie jako odrębny rodzaj energji. Promieniowanie ciemne i jasne. Przezroczystość. Pochłanianie. Termometr jako uniwersalny przyrząd do badania promieniowania.

Prędkość światła. Prostolinjowe rozchodzenie się promieniowania.

Odbijanie się i rozpraszanie promieniowania. Tworzenie się obrazów w zwierciadłach płaskich i kulistych.

Zjawisko załamania. Całkowite wewnętrzne odbicie. Przechodzenie promieni przez płytę o ścianach równoległych i przez pryzmat. Zjawisko rozczepienia.

Tworzenie się obrazów w soczewkach wypukłych. Okulary, lupa. Elementarne wiadomości o mikroskopie, teleskopie, przyrządzie projekcyjnym, aparacie fotograficznym.

Niewidzialne części widma. Różne typy widm. Zasada analizy widmowej.

Barwy ciał.

Magnesy. Bieguny. Prawo Coulomba.

Elektryzowanie ciał przez pocieranie. Przewodniki i izolatory. Indukcja elektrostatyczna.

Potencjał elektryczny. Kondensatory i ich pojemność. Rola dielektryku.

Prąd elektryczny. Pole magnetyczne prądu. Galwanoskop. Ciepło w obwodzie prądu. Opór elektryczny. Prawo Ohma. Amperment. Elektromagnes.

Indukcja prądów; prawo Lentza. Dynamomaszyna; motor elektryczny. Transformatory; cewka Ruhmkorffa.

Dzwonek elektryczny; telegraf; telefon; światło elektryczne.

Mierzenie energji elektrycznej.

Dysocjacja; jony. Zjawisko i prawa elektrolizy.

Ogniwa elektryczne. Akumulatory.

Wyładowanie elektryczne w gazach rozrzedzonych. Promienie katodowe i kanalikowe. Promienie Röntgena.

Wiadomości elementarne o ciałach promieniotwórczych.

Drgania i fale elektromagnetyczne. Wiadomości elementarne z radjofonji.

7. *Matematyka.*

Klasa VI.

Opuścić dział 4 programu algebry, t. j. rozszerzenie pojęcia wykładnika i logarytmy.

Z działu 4 programu geometrji opuścić:

Obliczanie pól powierzchni wielościanów. Objętość graniastosłupów".

Klasa VII.

Przejść dział 4 programu algebry dla klasy VI, opuszczony w tej klasie w r. s. 1928/29.

Opuścić następujące działy programu klasy VII:

„1 Indukcja matematyczna. Dwumian Newtona dla wykładnika naturalnego".

3, t. j. kurs trygonometrji.

Klasa VIII.

Przejść część kursu trygonometrji, opuszczoną w klasie VII-ej w r. s. 1928/29, a więc:

Funkcje sumy i różnicy dwóch kątów. Rozwiązywanie trójkątów dowolnych (cztery przypadki zasadnicze). Miara teoretyczna kątów. Odpowiednie zastosowanie do zadań geometrycznych i fizycznych.

129

ZARZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 12 czerwca 1929 r.

w sprawie nadobowiązkowej nauki rysunku, śpiewu i muzyki oraz robót ręcznych w państwowem gimnazjum wyższem.

Pragnąc aby nauczanie przedmiotów nadobowiązkowych w gimnazjum wyższem, przewidziane w zarządzeniu z dnia 2 stycznia 1929 r. Nr. II-235/29, osiągało możliwie najwyższy poziom i najlepsze wyniki, wyjaśniam i zarządzam, co następuje:

1. Na lekcje przedmiotów nadobowiązkowych mogą się zapisywać uczniowie i uczennice wszystkich klas gimnazjum wyższego.

W szczególności na naukę śpiewu i teorji muzyki wraz z pokazami muzycznemi, stanowiącemi jeden z najważniejszych czynników umuzykalnienia, mogą się zgłaszać uczniowie i uczennice nietylko trzech najwyższych klas, ale również klas IV i V. Mutacji głosu u uczniów ani braku dobrego materjału głosowego przy istotnej chęci do pracy nad swem umuzykalnieniem nie należy tu uważać za przeszkodę.

Nauczanie muzyki winno z reguły obejmować ćwiczenia chóru szkolnego, a w miarę możności także naukę gry na instrumentach i ćwiczenia zespołów instrumentalnych. Godziny pracy nauczyciela w tych wszystkich zakresach będą uznawane za równoważne.

Grupa młodzieży, uczącej się jakiegoś przedmiotu nadobowiązkowego, może się składać z uczniów różnych klas, zależnie od ich przygotowania w danym zakresie.

Liczba uczniów, tworzących na początku roku szkolnego jedną grupę, może być niewielka, nie powinna jednak być mniejsza od 10. Ustalenie tak niskiej granicy ma na celu zabezpieczenie możności prowadzenia nauki nadobowiązkowej oraz jej organizację możliwie korzystną pod względem metodycznym nawet przy nielicznym dopływie kandydatów, nie upoważnia jednak oczywiście do nadmiernego i sztucznego rozdrabniania kompletów przy większej liczbie zgłoszeń Z mniej niż 10 uczestników mogą się składać od początku jedynie zespoły instrumentalne w tych wyjątkowych wypadkach, gdy nauczycielowi uda się dobrać kilku uczniów bieglejszych w grze na instrumentach, zwłaszcza smyczkowych, i osiągać z nimi istotne postępy w wykonywaniu utworów kameralnych. O tem, czy zespół instrumentalny ma być utworzony, decyduje dyrektor szkoły na podstawie wniosku nauczyciela.

Co się tyczy największej liczby uczniów, jaką można połączyć w jednej grupie, należy stosować anologiczne zasady, jak przy nauce przedmiotów obowiązkowych.

2. Na naukę nadobowiązkową rysunku oraz robót ręcznych można przeznaczyć dla każdego z tych przedmiotów do 10, na naukę śpiewu i teorji muzyki (bez ćwiczeń chóru szkolnego i zespołów instrumentalnych oraz nauki gry na instrumentach) do 8 godzin w całem gimnazjum wyższem bez oddziałów równoległych. Przy istnieniu oddziałów równoległych granice te mogą być odpowiednio zwiększone. Na ćwiczenia chóru szkolnego może przypadać 2 lub 3 godziny tygodniowo; to samo się sto-

suje do orkiestry szkolnej. Co się tyczy nauki gry na instrumentach (poza godzinami pracy orkiestry) i ćwiczeń zespołów kameralnych, należy rozstrzygać sprawę zależnie od warunków miejscowych, a więc stopnia kultury muzycznej środowiska, możności pobierania przez młodzież nauki prywatnej i t. d., z zachowaniem koniecznej ostrożności, by nie obarczyć budżetu szkoły w sposób niedość celowy.

Przekraczanie wskazanego wyżej wymiaru godzin w wypadkach wyjątkowych jest możliwe tylko za każdorazowem zezwoleniem Kuratorjum.

3. Na każdego z uczniów, wybierających rysunek, winno przypadać niemniej niż 2 godziny tygodniowo; to samo się stosuje do robót ręcznych. Liczba godzin poświęconych przez ucznia na działy wykształcenia muzycznego, może być rozmaita, oczywiście w granicach, zależnych od liczb, wskazanym w punkcie 2.

Do obowiązków opiekunów klas, lekarzy szkolnych i Dyrekcyj należy czuwanie nad tem, aby ogólna liczba godzin lekcyj nadobowiązkowych, na które uczęszcza poszczególny uczeń, nie była zbyt wielka i nie powodowała przeciążenia.

4 Lekcje przedmiotów nadobowiązkowych będą włączane do etatu lub do liczby godzin kontraktowych albo opłacane jako godziny nadliczbowe według tych samych zasad, co lekcje obowiązkowe tych samych przedmiotów i brane w rachubę jako równoważne przy obliczaniu lat pracy nauczyciela. Przy wypełnianiu wykazu kwalifikacyjnego i formułowaniu oceny pracy nauczyciela wizytacje lekcyj nadobowiązkowych winny być uwzględniane tak samo, jak wizytacje lekcyj obowiązkowych.

5. Godziny przedmiotów nadobowiązkowych ustalane co do ilości i podziału na grupy, winny być ściśle wyznaczone i uwzględnione w rozkładzie godzin. Zgodnie ze wskazówką, daną w okólniku z dnia 5 stycznia r. b. Nr. II-324/29, należy je przenosić w miarę możności na czas popołudniowy po dłuższej przerwie poobiedniej—zezwala się jednak również na zużytkowywanie w tym celu szóstej godziny szkolnej, zwłaszcza tam, gdzie spora liczba uczniów mieszka w znacznej odległości od szkoły.

6. Układanie list uczniów, pragnących uczęszczać na lekcje nadobowiązkowe, winno się odbywać w miarę możności w końcu poprzedniego roku szkolnego; poza tem jednak nowe zgłoszenia można uwzględniać dodatkowo także w początku pracy szkolnej po wakacjach letnich. Rodzice lub opiekunowie uczniów zapisanych na lekcje nadobowiązkowe, na które dotychczas nie uczęszczali, mogą się zgłaszać z protestem lub zastrzeżeniami tylko w ciągu dwóch tygodni od chwili zapisu; jeżeli niema w tym czasie takiego zgłoszenia, dokonany wybór nie może już być cofnięty.

Przedmiot wybrany staje się obowiązującym do końca danego roku szkolnego; zwolnienie od nauki w następnym roku szkolnym, jeżeli jest przewidziany jej dalszy ciąg, może nastąpić na podstawie uzasadnionej prośby, złożonej przez opiekę domową ucznia przed normalnym terminem zapisów w końcu roku szkolnego. Radzie Pedagogicznej przysługuje jednak prawo wykreślania w każdym czasie uczniów z grup przedmiotów nadobowiązkowych również bez życzenia rodziców, ale po wysłuchaniu zdania danego nauczyciela, ze względu na stan zdrowia, słabe postępy w przedmiotach obowiązkowych, lub w wypadku, gdy uczeń jest obarczo-

ny zbyt wielką liczbą godzin, poświęconych przedmiotem nadobowiązkowym. Również może Rada Pedagogiczna — na wniosek nauczyciela — wykluczyć ucznia od pobierania nauki przedmiotu nadobowiązkowego ze względu na wyjątkowy brak uzdolnień i postępów w zakresie danego przedmiotu.

Dyrekcje i Rady Pedagogiczne winny czuwać nad tem, aby uczniowie, uzdolnieni w pewnym kierunku, uczyli się odpowiedniego przedmiotu nadobowiązkowego, o ile to tylko nie przekracza ich sił i nie powoduje przeciążenia. Młodzież winna otrzymywać w tym zakresie życzliwą radę i skuteczną zachętę nietylko od nauczyciela-fachowca.

W czasie lekcyj przedmiotów nadobowiązkowych i w stosunku do nauczycieli tych przedmiotów uczeń podlega przepisom karności szkolnej w takim samym stopniu, jak na lekcjach przedmiotów obowiązkowych i w stosunku do ich nauczycieli. Oceny z przedmiotów nadobowiązkowych winny być zamieszczane w odpowiedniej rubryce świadectw szkolnych, przytem, o ile to jest możliwe, należy wskazać w uwadze poziom nauki. (Np. przy ocenie z rysunku można dopisać uwagę: na poziomie klasy . . . wydziału matematyczno - przyrodniczego).

7. Oceny z przedmiotów nadobowiązkowych mogą mieć tylko pośredni wpływ na decyzję o promowaniu ucznia do klasy następnej lub wydaniu mu świadectwa, t. j. mogą być brane pod uwagę przy ogólnej ocenie jego wartości moralnej i kwalifikacyj umysłowych, zwłaszcza, gdy oceny te są dobre lub bardzo dobre, nie mogą jednak, o ile są niedostateczne, bezpośrednio decydować o powtarzaniu przez ucznia kursu tej samej klasy.

Na świadectwie (odejścia, półrocznem lub rocznem, w szczególności z klasy VIII), wydawanem uczniowi, opuszczającemu szkołę, oceny niedostateczne z przedmiotów nadobowiązkowych na życzenie opieki domowej ucznia mogą nie być wykazane.

8. Zakres nauczania każdego z przedmiotów nadobowiązkowych może się rozmaicie kształtować i rozwijać w zależności od liczby uczących się roczników, rodzaju i poziomu uzdolnień młodzieży, stanu urządzeń miejscowych i t. d. Regulowanie tej sprawy w przyszłości będzie się opierało na poczynionych doświadczeniach i wyłaniających się potrzebach, aby jednak uniknąć w okresie początkowym zbytniego rozproszenia i dowolności, należy wziąć za podstawę działania odpowiednie programy obowiązujące (a więc, o ile chodzi o rysunek, program dla wydziału matematyczno - przyrodniczego) oraz dotychczasowe tradycje.

Muszę przytem podkreślić z naciskiem, że nauka nadobowiązkowa rysunku lub muzyki, nie będąc i nie mogąc być w obrębie gimnazjum wyższego zawodowem wyszkoleniem artystycznem, nie powinna wytwarzać nieuzasadnionych ambicyj i złudzeń co do osiągniętego poziomu, ani też zmierzać zasadniczo do popisów i wyróżnień. Nauka ta przedewszystkiem ma być, obok nauki przedmiotów obowiązkowych, jednym więcej składnikiem ogólnego wykształcenia i rozwoju duchowego młodzieży, która z niej korzysta.

Lekcje przedmiotów nadobowiązkowych winny być wizytowane zasadniczo tak samo i w niemniejszym stopniu, niż lekcje przedmiotów obowiązkowych.

Zagadnienia, dotyczące nauczania przedmiotów nadobowiązkowych, winny być w myśl regulaminu Rady Pedagogicznej przedmiotem obrad i troski Rady i odpowiednich komisyj specjalnych.

Warszawa, dnia 12 czerwca 1929 r. (Nr. II. 15666/29.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:
(—) *Sł. Czerwiński.*

130

OKÓLNIK

Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 27 lipca 1929 r. Nr. II-20872/29

w sprawie organizacji prac instruktorskich w szkołach średnich ogólnokształcących w roku szkolnym 1929/30.

Celem przyjścia z pomocą państwowym szkołom średnim ogólnokształcącym w usiłowaniach, zmierzających do podniesienia poziomu pracy, Ministerstwo przystąpiło do organizowania pomocy instruktorskiej w zakresie przedmiotów, objętych programami nauki w szkołach średnich ogólnokształcących.

Instruktorom między innemi pracami w Ministerstwie powierzono:

a) zwiedzanie szkół średnich ogólnokształcących, celem poznania poziomu nauczania poszczególnych przedmiotów oraz warunków, w jakich odbywa się nauka i zdobycia w ten sposób odpowiedniego materjału do opracowania szczegółowych instrukcyj;

b) udzielanie porad, dotyczących metod nauczania, organizacji pracowni, kompletowania i sposobów użytkowania pomocy naukowych i t. p., ustnie (w czasie wizytacji szkoły, w czasie pobytu nauczyciela lub dyrektora w Warszawie) lub piśmiennie;

c) prowadzenie w zakładzie, w którym pracują, lekcyj pokazowych dla nauczycieli i dyrektorów.

Instruktorzy występować będa w charakterze fachowych doradców, starających się przyjść z pomocą dyrekcjom oraz nauczycielom szkół średnich ogólnokształcących przez dawanie im niezbędnych instrukcyj i rad.

We wszelkich sprawach, w których opinja lub pomoc instruktora staje się pożądana, pp. dyrektorzy i nauczyciele winni porozumiewać się z odpowiednimi instruktorami ustnie lub piśmiennie, drogą korespondencji, kierowanej półurzędowo do Wydziału Szkół Średnich Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w Warszawie, Bagatela 12, z napisem na kopercie „dla instruktora (wymienić przedmiot)".

Korespondencję, dotyczącą spraw związanych z nauczaniem robót ręcznych, należy kierować do Państwowego Instytutu Robót Ręcznych w Warszawie, Górczewska 8.

Nauczyciele i dyrektorzy, przybywający z prowincji, o ile chcą być

obecni na lekcjach pokazowych lub też uzyskać potrzebne informacje, muszą uprzednio porozumieć się z odnośnym instruktorem w sprawie godziny i miejsca spotkania.

Prace instruktorskie w roku szkolnym 1929/30 Ministerstwo powierzyło pp.:

Dr. Władysławowi Szyszkowskiemu—w zakresie języka polskiego, Stanisławowi Selidze— w zakresie języka łacińskiego, Wandzie Dewitzowej—w zakresie języków obcych nowożytnych.

Dr. Halinie Mrozowskiej,—w zakresie historji, Gustawowi Wuttkemu—w zakresie geografji, Bronisławowi Bieleckiemu—w zakresie matematyki.

Dr. Bolesławowi Gaweckiemu—w zakresie fizyki, Edwardowi Gęborkowi—w zakresie biologji, Władysławowi Przanowskiemu, a w jego zastępstwie Antoniemu Wójtowi—w zakresie robót ręcznych.

Treść powyższego zechcą Kuratorja podać do wiadomości Dyrekcjom państwowych szkół średnich ogólnokształcących.

Za Ministra
(—) *Fr. Potocki*
Dyrektor Departamentu.

131

ZARZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 15 czerwca 1929 r.

w sprawie planu godzin na państwowych kursach nauczycielskich.

Zgodnie a art. 1 ustawy o tymczasowym ustroju władz szkolnych z dnia 4 czerwca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 50, poz. 304) zarządzam, co następuje:

§ 1. Na państwowych kursach nauczycielskich, zorganizowanych w myśl zarządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 18 czerwca 1928 r. (Dz. U. Min. W. R. i O. P, Nr. 8, poz. 134) w sprawie statutu Państwowych Kursów Nauczycielskich, obowiązuje załączony plan godzin nauki.

§ 2. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 września 1929 r.

Warszawa, dnia 15 czerwca 1929 r. (Nr. II. 16210/29).

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego
(—) *Sł. Czerwiński.*

Załącznik do Nr. II-16210/29.

PLAN GODZIN NAUKI
na Państwowych Kursach Nauczycielskich

Przedmioty	Liczba godzin w półroczu	
	I	II
Przedmioty pedagogiczne:		
a) psychologja i nauka o dziecku	3	3
b) historja wychowania	5	—
c) pedagogika z organizacją szkolnictwa . .	—	5
d) dydaktyka ogólna oraz metodyka przedmiotów i zajęć w szkole powszechnej . . .	6*)	6
e) praktyka pedagogiczna	5	6
Higjena	1	1
Śpiew z muzyką	2	3
Ćwiczenia cielesne z metodyką	3	3
Rysunki z metodyką	4	2
Roboty ręczne z metodyką	2	2
Razem . .	31	31

*) W tem jedna godzina metodyki religji przez I półrocze.

132

OKÓLNIK
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

z dnia 8 czerwca 1929 r. Nr. A. C. 7929/I.

Do P. Wojewody (wszystkich) i P. Komisarza Rządu m. st. Warszawy

w sprawie utraty obywatelstwa polskiego.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych niejednokrotnie już stwierdziło, że władze administracji ogólnej I instancji, mylnie interpretując przepisy ustawy z dnia 20.I.1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 7 poz. 44), stoją na stanowisku, że sam fakt zawarcia związku małżeńskiego przez obywatelkę polską z cudzoziemcem powoduje dla niej utratę obywatelstwa państwa polskiego. Zapatrywanie to oparte jest prawdopodobnie na treści art. 10 wspomnianej ustawy, gdzie mowa jest o obywatelkach polskich, które przez zamążpójście utraciły obywatelstwo polskie.

W związku z powyższem Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zauważa, co następuje:

Wspomniany art. 10 normuje wyłącznie kwestję odzyskania obywatelstwa polskiego na wypadek jego utraty przez zamążpójście za cudzoziemca, nie zawiera jednak żadnych norm, dotyczących zagadnienia utraty obywatelstwa polskiego.

Zagadnienie to natomiast uregulowane zostało w art. 11 ustawy, który taksatywnie wylicza wypadki, powodujące utratę obywatelstwa.

Według tego art. więc obywatelka traci polskie swoje obywatelstwo, jeżeli przez poślubienie cudzoziemca zgodnie z przepisami obowiązującemi w państwie przynależności poślubionego małżonka, nabywa jego, t. j. obcą przynależność państwową.

Powodem utraty obywatelstwa polskiego jest zatem w tym wypadku nabycie obcego obywatelstwa, nie zaś fakt zawarcia związku małżeńskiego.

Z tego wynika, że utrata polskiego obywatelstwa nie następuje w tych wypadkach, w których obywatelka polska przez zawarcie związku małżeńskiego z cudzoziemcem nie nabywa obcego obywatelstwa.

Ma to miejsce m. in. również w wypadkach poślubienia cudzoziemca, nieposiadającego żadnej przynależności państwowej lub osoby, pozbawionej obywatelstwa polskiego, która nie nabyła innego obywatelstwa.

O powyższem należy powiadomić podległe władze administracji ogólnej.

(—) *Weissbrod*
Dyrektor Departamentu.

133

OKÓLNIK

Ministerstwa Komunikacji Departamentu III

z dn. 15 lipca 1929 r Nr. III Ok-7736/29.

Do Wszystkich Dyrekcyj Kolei Państwowych

w sprawie legitymacyj dla uczniów szkół powszechnych.

Wobec przytoczonych przez Ministerswo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego trudności w zaprowadzeniu matrykuł uczniowskich w szkołach powszechnych Ministerstwo komunikacji zgadza się na zwolnienie uczniów szkół powszechnych od obowiązku okazywania wspomnianych legitymacyj przy przejazdach ulgowych, dokonywanych na podstawie rozdz. D-I działu I, części II taryfy osobowej P. K. P.

Dyrektor Departamentu
w/z (—) *J. Gieysztor.*

134

OKÓLNIK

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego

Do Panów Inspektorów Szkolnych oraz Dyrekcyj i kierowników wszystkich szkół podległych

w sprawie świąt wyznania muzułmańskiego w r. szk. 1929/30.

Na podstawie zarządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 3 czerwca 1929 r. Nr. II-13453/29 oznajmiam, że w r. szk. 1929/30 młodzież szkolna wyznania muzułmańskiego zwalniać należy od zajęć szkolnych w następujących dniach świątecznych tego wyznania: Ramazan-Bajram (zakończenie 30 dniowego postu)—2, 3 i 4 marca, Kurban Bajram (święto ofiar)—9, 10, 11 i 12 maja, 1-szy Mucharama (Nowy Rok)—29 maja, Dzień Aszura (pamiątka przyjęcia przez Pana Boga pokuty Adama, wybawienie Noego od potopu i inne) —7 czerwca.

Wilno, dnia 9 sierpnia 1929 r. Nr. 0-21068/29 r.

Za Kuratora Okręgu Szkolnego
(—) *L. Kuczewski*
Naczelnik Wydziału.

135

OKÓLNIK

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 11.VII.1929 r. Nr. 1-18599/29.

Do Panów Inspektorów Szkolnych i Nauczycieli.

Rozwijające się na terenie województw wschodnich organizacje młodzieży podejmują równocześnie z przysposobieniem rolniczem, społecznem, sportowo-wojskowem również i akcję kulturalno-oświatową.

Akcja ta rozszerza się b. pomyślnie, zwłaszcza wśród Związku Młodzieży Wiejskiej, Związku Strzeleckiego i innych organizacyj młodzieży, a streszcza się głównie w zakładaniu bibljotek wędrownych, w tworzeniu ognisk systematycznego dokształcania, w krzewieniu kultury artystycznej (chóry, teatr, inscenizacje), organizowaniu wycieczek i t. p. współdziałanie nauczycielstwa i jego pomoc w działalności organizacyj młodzieży już w tym roku szkolnym dały dodatnie wyniki, co więcej, przekonała dobitnie czynniki interesujące się pracą społeczną i oświatą pozaszkolną, że bez tej pomocy organizacje młodzieży nie mogą się w naszych warunkach obejść. To też Kuratorjum zwraca się z prośbą do całego nauczycielstwa w Okręgu Szkolnym, by, doceniając wartość krzewienia się zdrowych organizacyj społeczno-kulturalnych dla przyszłości państwa i na-

rodu, pomagało swoją wiedzą i inicjatywą we wszystkich poczynaniach kulturalno-oświatowych czy to ciał samorządowych, czy też poszczególnych organizacyj młodzieży.

Panowie Inspektorowie Szkolni otoczą specjalną opieką organizacje oświatowe młodzieży wiejskiej i będą udzielali im o ile możności zezwoleń na korzystanie z lokali szkolnych na cele oświatowe.

Za Kuratora Okręgu Szkolnego
(—) *J. Małowieski*
Naczelnik Wydziału.

136

OKÓLNIK

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 13 lipca 1929 r. Nr. 0-21496/29.

Do wszystkich Władz i Urzędów podległych Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego

w sprawie „Tygodnia Obrony Lotniczej i Przeciwgazowej“.

Liga Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej urządza w bieżącym roku zwyczajem lat poprzednich „Tydzień Obrony Lotniczej i Przeciwgazowej“ w dniach od 6 do 13 października.

Niezależnie więc od systematycznej akcji w sprawie propagandy obrony powietrznej i przeciwgazowej, zaleconej okólnikiem Kuratorjum (Dz. Urz. K. O. S. W. z dnia 1 lutego 1929 r. Nr. 2, poz. 25) wzywam wszystkie podległe mi władze i urzędy do udzielenia Lidze poparcia w jej poczynaniach związanych z urządzeniem „Tygodnia“.

Dyrekcjom wszystkich szkół zalecam, ażeby zorganizowały w okresie „Tygodnia Obrony Lotniczej i Przeciwgazowej” szereg pogadanek i odczytów o wielkiem znaczeniu dla Państwa lotnictwa i obrony przeciwgazowej oraz o Lidze Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej.

Za Kuratora Okręgu Szkolnego
(—) *J. Małowieski*
Naczelnik Wydziału.

137

OKÓLNIK

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 8-go sierpnia 1929 r. Nr. 0-19264/29

Do Dyrekcyj szkół podległych i Panów Inspektorów Szkolnych

w sprawie szkół na terenie Okręgu Szkolnego Wileńskiego, w których nauka uprawnia do zwrotu opłat szkolnych w roku szkolnym 1929/30.

Powołując się na okólnik Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 25 czerwca 1929 r. Nr. I. Prez. 4191/29, zawia-

damiam, że niżej podane szkoły zostały umieszczone w wykazie prywatnych szkół na terenie Okręgu Szkolnego Wileńskiego, w których nauka uprawnia do zwrotu opłaty szkolnej w myśl ustępu trzeciego artykułu 10 ustawy z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924) względnie art. 6 § 1 ustawy z dnia 5 grudnia 1923 r. o uposażeniu sędziów w sądownictwie powszechnem i administracyjnem oraz prokuratorów (Dz. U. R. P. Nr. 134, poz. 1107).

Wykaz ten obowiązuje na rok szkolny 1929/30 z tem zastrzeżeniem, że w szkołach handlowych uprawnienie do zwrotu opłat szkolnych nie odnosi się do klas przygotowawczych.

Jednocześnie podaję do wiadomości na podstawie wyżej powołanego okólnika Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, że na okres roku szkolnego 1929/30 funkcjonarjusze państwowi zwolnieni będą od obowiązku przedstawienia zaświadczeń o braku wolnych miejsc w szkołach państwowych we wszystkich Okręgach Szkolnych *z wyjątkiem miasta Wilna.*

W Wilnie funkcjonarjusze państwowi celem uzyskania zwrotu opłaty szkolnej obowiązani będą przedstawiać zaświadczenie, że dziecko nie zostało przyjęte do szkoły państwowej z braku wolnego miejsca w danej klasie.

Zaświadczenia, że dziecko funkcjonarjusza państwowego nie zostało przyjęte do szkoły państwowej z powodu braku wolnego miejsca w danej klasie, wydawać będzie w stosunku do wszystkich szkół państwowych w Wilnie Kuratorjum.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) *St. Pogorzelski.*

Wykaz Szkół prywatnych w Okręgu Szkolnym Wileńskim,
w których nauka uprawnia w r. szk. 1929/30 do zwrotu opłat szkolnych.

I. Szkoły średnie ogólnokształcące.

1)	Baranowicze	Gimnazjum Koedukacyjne Walentyny Szulickiej.
2)	Lida	Gimnazjum Koedukacyjne Magistratu m. Lidy.
3)	Nowogródek	Gimnazjum Koedukacyjne z białoruskim językiem nauczania Komitetu Rodzicielskiego.
4)	Słonim	Gimnazjum Koeduk. Żydowskiego T-wa Szkoły Średniej.
5)	Stołpce	Gimnazjum Koedukacyjne T-wa Szkoły Średniej (do chwili upaństwowienia).
6)	Druja	Gimnazjum Koedukacyjne Polskie im. Kr. Stefana Batorego Zgromadzenia O. O. Marjanów.
7)	Mołodeczno	Gimnazjum Koedukacyjne Polskie im. Tomasza Zana Towarzystwa Szkoły Polskiej.
8)	Wilno	Gimnazjum męskie O. O. Jezuitów.
9)	„	Gimnazjum Żeńskie Zgromadzenia S. S. Najświętszej Rodziny z Nazaretu.
10)	„	Gimnazjum Koedukacyjne Chaima Epsztejna.

11)	Wilno	Gimnazjum Koedukacyjne Ferdynanda Welera.
12)	„	Gimnazjum męskie Archidiecezjalne Kurji Metropolitalnej Wileńskiej rzymsko-katolickiej.
13)	„	Gimnazjum Koedukacyjne Ety Dzięcielskiej.
14)	„	Gimnazjum Koeduk. Żydowskiego T-wa Pedagogów.
15)	„	Gimnazjum Koeduk T-wa Rozpowszechniania Oświaty.
16)	„	Gimnazjum Zgromadzenia Ks. Ks. Misjonarzy.
17)	„	Gimnazjum Koeduk. im. Tadeusza Czackiego — Stefana Świętorzeckiego.
18)	„	Liceum żeńskie im. św. Scholastyki Zgromadzenia P. P. Benedyktynek.
19)	„	Liceum żeńskie Zgromadzenia S. S. Wizytek.
20)	„	Liceum żeńskie im. Filomatów—Stanisławy Pietraszkiewiczówny.
21)	„	Gimnazjum Koedukacyjne białoruskie Komitetu Rodzicielskiego.
22)	„	Gimnazjum Koedukacyjne Witolda Wielkiego—Litewskiego Stowarzyszenia Oświatowego „Rytas".
23)	„	Gimnazjum Koeduk. hebrajskie humanist. Stowarzyszenia Oświatowo Kulturalnego „Tarbuth" Klasy od I do III włącznie.

II. Zakłady kształcenia nauczycieli.

24)	Słonim	Seminarjum nauczycielskie żeńskie im. Matki Marceliny Darowskiej S. S. Niepokalanek.

III. Szkoły Zawodowe

25)	Baranowicze	3 kl. Koeduk. Szkoła Handlowa P. M. S.
26)	„	Niższa Szkoła Techniczna Kolejowa.
27)	Dworzec	Szkoła Rzemiosł Zakładu Wych. im. św. Józefa.
28)	Iszczołna	Szkoła Zawodowa Żeńska Kres. Zw. Ziemian powiatu lidzkiego.
29)	Nowa-Wilejka	Szkoła Zawodowa Żeńska P. M. S.
30)	Nowoświęciany	Szkoła Zawodowa Żeńska Sejmiku Święciańskiego.
31)	Wilno	Salezjańska Szkoła Rzemiosł.
32)	„	Niższa Żeńska Szkoła Zawodowa im. św. Józefa Tow. Rozpowszech. Kultury i Dobroczynności.
33)	„	3-kl. Męska Szkoła Handlowa Stow. Kupców i Przemysłowców Chrześcijan.
34)	„	Instytut Nauk Handlowo-Gospodarczych T-wa Krzewienia Wiedzy Ekonom. i Handl. w Wilnie.
35)	„	Szkoła Odzieżowa im. Promienistych Polsk. T-wa Pracy Oświatowej „Światło".
36)	„	Szkoła Zawodowa Żeńska S. S. Salezjanek.
37)	„	Szkoła Rzemiosł Artystycznych T-wa Artystów Plastyków.
38)	„	Liceum Handlowe Żeńskie S. Pietraszkiewiczówny.

IV. Szkoły artystyczne.

39) „ Konserwatorjum Muzyczne Towarzystwa Muzycznego „Lutnia”, ul. Dominikańska 3.

138

OKÓLNIK

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 20.VI.1929 r. L. 0-13721/29.

Do Dyrekcyj szkół średnich ogólnokształcących, szkół zawodowych, Seminarjów nauczycielskich oraz PP. Inspektorów Szkolnych w Okręgu

w sprawie czasopisma „Oświata i Wychowanie”.

W miejsce „Szkoły powszechnej” i „Bibljografji pedagogicznej” Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego rozpoczęło od 1 stycznia 1929 r. wydawanie nowego czasopisma p. n. „Oświata i Wychowanie”, którego numer pierwszy ukazał się w początkach marca, zaś numer trzeci wyjdzie w dniach najbliższych.

Pismo to pragnie być nietylko źródłem ścisłych i autentycznych informacyj o ruchu pedagogicznym i szkolnym u nas i zagranicą, lecz przedewszystkiem terenem jak najszerszej wymiany myśli ze strony osób, pracujących bezpośrednio w dziele rozpowszechniania oświaty w Polsce i przez to przyczyniać się do pogłębienia ogólnej kultury wychowawczej w społeczeństwie.

Szczególnie potrzebne powinno się okazać pismo nauczycielstwu wszystkich rodzajów i typów szkół, które otrzymuje tu z jednej strony pobudki do doskonalenia swej pracy pedagogicznej, z drugiej zaś strony— miejsce do wypowiadania, uzasadniania i rozpowszechniania własnych idej wychowawczych.

Z tych względów zachęcam nauczycielstwo swego Okręgu, jak również pracowników pedagogicznych, zajętych w administracji szkolnej, do czytania „Oświaty i Wychowania” i polecam Dyrekcjom państwowych szkół średnich i seminarjów nauczycielskich zaprenumerowanie czasopisma, o ile dotychczas tego jeszcze nie uczyniły.

Za Kuratora Okręgu Szkolnego
J. Małowieski
Naczelnik Wydziału.

139

Ogłoszenia Urzędowe.

Egzamin dla kandydatów na nauczycieli szkół średnich.

Państwowa Komisja Egzaminacyjna dla kandydatów na nauczycieli szkół średnich w Wilnie ogłasza, że egzaminy dla kandydatów na nau-

czycieli szkół średnich (naukowe, pedagogiczne i uproszczone) w okresie jesiennym b. r. odbywać się będą od dnia 18 do 31 października. Kandydaci, którzy pragną przystąpić do egzaminów w tym okresie, winni zgłosić się pisemnie do Komisji egzaminacyjnej w terminie do 28 września, składając jednocześnie przepisaną opłatę, która wynosi za egzamin naukowy (klauzurowy i ustny) 84 zł., na egzamin pedagogiczny 56 zł,. za egzamin uproszczony 50 zł. 40 gr., za egzamin z literatury, historji i geografji polskiej przy egzaminie uproszczonym 16 zł. 80 gr.

Rozkład i terminy egzaminów będą podane do wiadomości interesowanych drogą ogłoszenia w lokalu Komisji egzaminacyjnej (Uniwersytet, ul. Uniwersytecka 3, II p.).

(—) *Czeżowski.*
Prezes Komisji Egzaminacyjnej.

Konkursy.

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego ogłasza konkurs na kierowników 7-mio klasowych publicznych szkół powszechnych Nr. 2 w Lidzie i w Iwju, pow. lidzkiego.

Przy szkole Nr. 2 w Lidzie jest mieszkanie dla kierownika, składające się z 3-ch pokoi i kuchni; przy szkole w Iwju—z 2-ch pokoi i kuchni.

O stanowiska te mogą ubiegać się kandydaci, posiadający pełne kwalifikacje, oraz odpowiadający wymaganiom art. 12 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu rozporządzenia z dnia 3 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 47 poz. 462).

Podania należycie udokumentowane wnosić należy w drodze służbowej do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego w terminie do dni 30 od daty niniejszego numeru Dziennika Urzędowego.

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego ogłasza ponownie konkurs na stanowisko kierownika 7-o klasowej publicznej szkoły powszechnej w Hoduciszkach, pow. święciańskiego.

O stanowisko to ubiegać się mogą kandydaci, posiadający pełne kwalifikacje oraz odpowiadający wymaganiom art. 12 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu rozporządzenia z dnia 3 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462).

Podania należycie udokumentowane winni kandydaci wnosić w drodze służbowej do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego w terminie do dnia 30 od daty wyjścia niniejszego numeru Dziennika Urzędowego.

Przy szkole jest ogród owocowy (O, 2 ha), ogród warzywny (O, 2 ha) i łąka (O, 6 ha). Przewidziane jest również mieszkanie dla kierownika.

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego ogłasza ponownie konkurs na stanowisko kierownika 7-o klasowej publicznej szkoły powszechnej w Holszanach pow. oszmiańskiego.

O stanowisko to mogą się ubiegać kandydaci, posiadający pełne kwalifikacje oraz odpowiadający wymaganiom art. 12 ustawy z dnia 1 lipca 1929 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu rozporządzenia z dnia 3 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 47, poz, 46?)

Podania należycie udokumentowane winni kandydaci wnosić w drodze służbowej do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego w terminie do dnia 30 od daty wyjścia niniejszego Dziennika Urzędowego.

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego ogłasza niniejszem konkurs na stanowiska kierowników 7-kl. publicznych szkół powszechnych w 1) Mołodecznie, 2) Buchowszczyźnie, (St. Mołodeczno) i 3) Radoszkowiczach pow. mołodeczańskiego.

Przy szkole w Mołodecznie jest mieszkanie złożone z 3 pokoi i kuchni; przy szkole w Radoszkowiczach — z 1 pokoju i kuchni, przy szkole w Buchowszczyźnie mieszkania niema.

O stanowiska te ubiegać się mogą kandydaci, posiadający pełne kwalifikacje zawodowe oraz odpowiadający wymaganiom art. 12 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu rozporządzenia z dnia 3 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462).

Podania należycie udokumentowane winni kandydaci wnieść w drodze służbowej do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego (przez Inspektorat Szkolny w Mołodecznie) w terminie do dni 30 od daty wyjścia niniejszego Dziennika Urzędowego.

140

Ruch służbowy.

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego.

Mianowani:

1. Inż. *Otton Krasnopolski*, kontraktowy wizytator szkół w Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego, wizytatorem szkół w V st. sł. w K. O. S. Wileńskiego z dniem 1 lipca 1929 r. (Dekret Min. W. R. i O. P. z dnia 2 lipca 1929 r. Nr. I. Prez.—4396—29).
2. *Hieronim Kalicki*, księgowy w VIII st. sł. w K. O. S. Wileńskiego, księgowym w VII st. sł. w K. O. S. Wileńskiego z dniem 1 lipca 1929 r. (Dekret Min. W. R. i O. P. z dnia 1 lipca 1929 r. Nr. I. Prez.—4206—29).
3. *Antoni Sielaszuk*, praktykant XII st. sł. w K. O. S. Wileńskiego, kancelistą w XI st. sł. w K. O. S. Wileńskiego z dniem 1 lipca 1929 r. (Dekret K. O. S. Wileńskiego z dnia 28 czerwca 1929 r. Nr. O.18406—29).

Powierzenie obowiązków wizytatora szkół.

Dekretem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 2 sierpnia 1929 r. Nr. I. Prez.—4875—29 powierzono *Eugenjuszowi Balińskiemu*, nauczycielowi gimnazjum państwowego w Toruniu, pełnienie obowiązków wizytatora szkół w Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego z dniem 1 sierpnia 1929 r.

Unieważnienie dekretu nominacyjnego.

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego reskryptem z dnia 8 lipca 1929 r. Nr. I. Prez.—4526—29, unieważnił dekret z dn. 14

czerwca 1929 roku Nr. I-Prez. 3856/29, którym powierzył *Wiktorowi Helmanowi*, kierownikowi Państwowego Wyższego Kursu Nauczycielskiego oraz Państwowego Pedagogjum w Lublinie, pełnienie obowiązków wizytatora szkół w Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego.

Zwolnieni.

Helena Piotrowska — pracownik kontraktowy, z dniem 31 lipca 1929 r. (Dekret K. O. S. Wileńskiego z dnia 31. VII. 1929 r. Nr. O. 22541—29).

Szkolnictwo powszechne.

Mianowani.

M. Wilno.

1. *Ignacy Jurewicz*, nauczycielem etat. szkoły Nr. 5 w Wilnie.
2. *Mordko Lerner*, nauczycielem religji mojżeszowskiej w szkole Nr. 8 w Wilnie.

Pow. wileńsko-trocki.

1. *Józefa Nowosielska*, naucz. w Adamejciach gm. Podbrzezie.
2. *Zofja Subirre* w Solkienikach gm. Troki.
3. *Stanisław Piniński*, nauczycielem w Olanach gm. Podbrzezie.
4. *Teresa Fedorowiczówna*, naucz. w Darkuszach, gminy mejszagolskiej.
5. *Nadzieja Hryhorowiczówna*, nauczyc. w Alfonsowie-Monduciszkach, gminy mickuńskiej.
6. *Jan Bińczak*, nauczyc. w Wiciunach, gm. Podbrzezie.
7. *Stanisława Purkiewiczówna*, nauczyc. w Czyżowszczyźnie, gminy worniańskiej.
8. *Stanisława Rodziewiczówna*, nauczyc. w Sokołojciach, gminy gierwiackiej.
9. *Stanisława Żytkiewiczówna*, nauczyc. w Paciunach, gm. mejszagolskiej.
10. *Irena Chreczonowiczówna*, nauczyc. w Czepurniszkach, gminy Szumskiej.
11. *Helena Rozakówna*, nauczyc. w Jacynach Wielkich, gm. gierwiackiej
12. *Weronika Lelejkówna*, nauczyc. w Girach, gm. gierwiackiej.
13. *Józefa Kafarska*, nauczyc. w Mickunach.
14. *Kazimiera Hłaskówna*, nauczyc. w Borskunach, gm. mejszagolskiej.
15. *Helena Skowrońska*, nauczyc. szk. powsz. w Olginianach gm. Gierwiaty.
16. *Witold Konatojski*, kierownikiem szkoły powsz. w Trokach w drodze konkursu.

Pow. oszmiański.

1. *Eugenjusz Królikowski*, kierownikiem szkoły pow. w Dziewieniszkach w drodze konkursu.
2. *Jan Konieczny*, kierownikiem szkoły powsz. w Oszmianie w drodze konkursu.

3. *Aleksander Czerniakiewicz*, kierownikiem szkoły powsz. w Sołach w drodze konkursu.
4. *Kazimierz Borkowski*, kierownikiem szkoły powszechnej w Smorgoniach w drodze konkursu.

Pow. dziśnieński.

1. *Ludwika Siedlecka*, naucz. w Ulszczyźnie gm. Mikołajewo.
2. *Władysław Politowicz*, nauczyc. w Piskunowie-Woronkach, gm. Jazno.
3. *Alfons Kobiak*. nauczyc. szkoły pow. w Plisie.
4. *Józef Tarajkowski*, nauczyc. w Dziśnie.
5. *Tekla Naruszkiewiczówna*, nauczyc. w Piskunowie, gm. Prozoroki.
6. *Zofja Pupianka*, nauczyc. w Korolewie gm. Hermanowicze.
7. *Klara Kuraszewiczówna*, nauczyc. szk. w Korolewiczach, gm. hołubickiej.
8. *Stefanja Glińska*, nauczyc. w Udziale, gm. głębockiej.
9. *Jadwiga Malicka*, naucz. w Parafjanowie.
10. *Wanda Mrugalska*, naucz. w Horawcach, gm. Mikołajewo.
11. *Bronisława Żalejkówna*, nauczyc. szkoły pow. w Żabince, gminy Głębokie.

Pow. mołodeczański.

1. *Wanda Korzeniewska*, nauczyc. szkoły powszechnej w Wielkiem Siole, gm. połoczańskiej.
2. *Stefan Michalkiewicz*, nauczyc. w Litwie, gm. połoczańskiej.
3. *Józef Dobrowolski*, nauczyc. w Nasiłowie, gm. lebiedziewskiej.
4. *Michalina Fijałkowska*, naucz. w Peliksztach, gm. rakowskiej.

Pow. postawski.

1. *Efa Wlazło*, naucz. szkoły pows. w Brusach.
2. *Helena Zalewska*, naucz. w Kukiszach, gm. tuczajskiej.

Pow. brasławski.

1. *Jadwiga Snarska*, naucz. etatową w Demskich gm. leonpolskiej

Pow. wilejski.

1. *Kazimiera Krzyżanowska*, naucz. szk. powsz. w Kniahininie gm. krzywickiej.

Pow. lidzki.

1. *Irena Wrzoskówna*, naucz. szkoły powsz. w Gościłowcach gm. lebiodzkiej.
2. *Antoni Gajewski*, naucz. szkoły powsz. w Mikontanach gm. bieniakońskiej.
3. *Helena Gierałtowska*, naucz. szkoły powsz. w Kiwańcach gm. raduńskiej.

Pow. szczuczyński.

1. *Jadwiga Mierczewska*, naucz. szkoły powsz. w Ostrynie.
2. *Aleksander Kuncewicz*, naucz. szkoły powsz. w Wasiliszkach.

3. *Zofja Wehrstein*, naucz. szkoły powsz. w Arciszach gm. wasiliskiej
4. *Marjanna Ambrosówna*, naucz. szkoły powsz. w Gliniczach gm. wasiliskiej.
5. *Anna Stankiewiczówna*, naucz. szkoły powsz. w Kraszewie gm. dziembrowskiej.
6. *Marja Ławińska*, naucz. szkoły powsz. w Ryczy Rządowej gm. ostryńskiej.
7. *Jadwiga Lachłocka*, naucz. szkoły powsz. w Rakowiczach gm. rożańskiej.
8. *Marja Rudnicka*, pozostająca w stanie pozasłużbowym, naucz. szkoły powsz. w Gliniczach gm. wasiliskiej.
9. *Irena Kobylińska*, naucz. szk. powsz. w Krońkach gm. wasiliskiej.
10. *Janina Popławska*, etatową naucz. szk. powsz. w Wasiliszkach.
11. *Marjanna Bownikówna*, naucz. szkoły powsz. w Zamościanach gm. sobakińskiej.
12. *Jadwiga Cholewianka*, naucz. szkoły powsz. w Baraniszach gm. ostryńskiej.
13. *Antoni Sankowski*, naucz. szkoły powsz. w Sorokach gm. Orla.

Pow. słonimski.

1. *Stanisław Majewski* kierownikiem szkoły powszechnej w Słonimie, w drodze konkursu.
2. *Józef Kacperczyk*, naucz. szkoły powsz. w Byteniu.
3. *Ludwika Zagitzówna*, naucz. szkoły powsz. w Słonimie.
4. *Florentyna Kasperkiewiczówna*, naucz. szkoły powsz. w Monkiewiczach gm. kuryłowickiej.
5. *Władysława Koroczycka*, naucz. szkoły powsz. w Dereczynie.
6. *Helena Wyganowska*, naucz. szkoły powsz. w Rohotnie.
7. *Aleksander Bożko*, naucz. szkoły powsz. w Azaryczach gm. derewieńskiej.

Pow. nieświeski.

1. *Bronisława Pogorzewska*, etat. naucz. szkoły powsz. w Blaczynie gm. kleckiej.
2. *Zofja Aleksadrowiczówna*, etat. naucz. szkoły powsz. w Zamujdzi gm. siniawskiej.
3. *Jadwiga Pohoska*, etat. naucz. szkoły powsz. w Lisicy Wielkiej gminy Horodziej.
4. *Leonidas Serafinowicz*, etat. naucz. szkoły powsz. w Łani.
5. *Paweł Janowicz*, etat. naucz. szkoły powsz. w Nowej Wsi gminy Horodziej.

Pow. nowogródzki.

1. *Jan Tabisz*, kierownikiem szkoły powsz. w Nowojelni w drodze konkursu.
2. *Antoni Myszak*, etat. naucz. szk. powsz. w Pogirach gm. Ździęcioł.
3. *Bolesław Sidziński*, etat. naucz. szkoły powsz. w Zdzięciole.
4. *Leonard Jurewicz*, naucz. szkoły powsz. w Lubczy.

5. *Natalja Bylczyńska*, naucz. szkoły powsz. w Jałucewiczach gm. poczapowskiej.
6. *Izydor Bohdankiewicz*, naucz. szkoły powsz. w Dorohowie gm. cyryńskiej.
7. *Hilary Żytkiewicz*, naucz. szk. powsz. w Wołczy gm. Rajca.
8. *Marja Abramowiczówna*, naucz. szkoły powsz. w Zurawielnikach gm. wsielubskiej.
9. *Teresa Wałkudzinowska*, naucz. szkoły powsz. w Kraglach Dużych gm. zdzięciolskiej.
10. *Nikodem Joskiewicz*, naucz. szkoły powsz. w Pinczynie gminy cyryńskiej.
11. *Helena Śliwianka*, naucz. szkoły powsz. w Oczninowie gminy wsielubskiej.
12. *Bolesław Giecold*, naucz. szkoły powsz. w Rudasach gminy cyryńskiej.

Pow. wołożyński.

1. *Piotr Białuch*, kierownikiem szkoly powsz. w Wołożynie, w drodze konkursu.
2. *Anna Mendelówna*, naucz. szkoły powsz. w Baranowiczach gm. trabskiej.
3. *Bernard Szynkiewicz*, naucz. szkoły powsz. w Sugwozdach gm. wołożyńskiej.
4. *Jadwiga Cieślanka*, naucz. szkoły powsz. w Rymowiczach gminy wiśniewskiej.
5. *Józefa Murawska*, naucz. szkoły powsz. w Michalewszczyźnie gm. Wołma.
6. *Wiktorja Pilecka*, naucz. szkoły powsz. w Łazdunach gm. Ługomowicze.
7 *Pelagja Rajchertówna*, naucz. szkoły powsz. w Kerkiniętach gm. Juraciszki.
8. *Jadwiga Baczkówna*, naucz. szkoły powsz. w Ciszkowszczyźnie.
9. *Władysława Oleszkiewiczównn*, naucz. szkoły powsz. w Białym Brzegu gm. Bakszty.
10. *Marja Machówna*, naucz. szkoły powsz. w Czabajach gminy wołożyńskiej.

Przeniesieni:

M. Wilno.

1. *Jadwiga Glinicka*, z Kalisza do szkoły powsz. Nr. 1 w Wilnie.
2. *Władysław Malewski*, ze Smorgoń do szkoły powsz. Nr. 46.
3. *Szczepan Stec*, z Głębokiego do szkoły Nr. 10.
4. *Janina Święcicka*, ze szkoły Nr. 28 w Wilnie do szkoły Nr. 3.
5. *Marja Młynarczykowa*, ze szkoły Nr. 18 w Wilnie do szkoły Nr. 30.
6. *Helena Piotrowiczowa*, ze szkoły Nr. 5 na stanowisko p. o. kierowniczki w szkole Nr. 39.
7. *Dominik Saliński*, ze szkoły Nr. 26 do szkoły Nr. 4.
8. *Dyonizy Kalinowski* ze szkoły Nr. 50 do szkoły Nr. 13.
9. *Aleksandra Korcylówna*, ze szkoły Nr. 30 do szkoły Nr. 2.
10. *Alicja Rasiewiczowa*, z Kłaczun pow. święciańskiego do szkoły Nr. 51 w Wilnie.

11. *Balbina Draczowa*, z Landwarowa do szkoły Nr. 12.
12. *Aldona Topolska*, ze szkoły Nr. 24 do szkoły Nr. 18.
13. *Edward Wojewódzki*, ze szkoły Nr. 4 do szkoły Nr. 13.
14. *Zofja Pietrzakowa*, ze szkoły Nr. 46 do szkoły Nr. 24.
15. *Antoni Maciejewski*, z Prudnik Jamek pow. postawskiego do szkoły Nr. 5.
16. *Marja Buszówna*, ze szkoły Nr. 6 do szkoły Nr. 10.
17. *Paulina Etminisówna*, ze szkoły Nr. 5 do szkoły Nr. 18.
18. *Stanisław Kutyła*, ze szkoły w Holszanach do szkoły Nr. 5.
19. *Halina Gryglewska*, z Głębokiego do szkoły Nr. 27.
20. *Bogusław Gąsowski*, ze szkoły w N.-Wilejce do szkoły Nr. 46.
21. *Józefa Kiełczewska*, ze szkoły Nr. 1 do szkoły Nr. 7.
22. *Ludwika Kuczyńska*, z Trok do szkoły Nr. 2.
23. *Bronisława Bujkowa*, z Leszczyniaków pow. wileńsko-trockiego do szkoły Nr. 15.
24. *Aleksander Lubowicz*, z Duniłowicz do szkoły Nr. 6.

Pow. wileńsko-trocki.

1. *Helena Sobolewska*, w Olginian gm. gierwiackiej do Izabelina tejże gminy.
2. *Władysława Kosowska*, z pow. wilejskiego do Zawodowa gm. Niemenczyn.
3. *Stanisława Smoterowa*, z Rzeszy do Landwarowa..
4. *Helena Chwostówna* z Gryciun gm. Niemenczyn do Podziun tejże gminy.
5. *Zuzanna Horodniczanka* z gminy Szumskiej do Ludwinowa gm. Troki.
6. *Michalina Lewicka* z pow. mołodeczańskiego do Skorbucian gm. Rudomino.
7. *Marja Songinówna* z Borskun gm. Mejszagoła do Mereszlan gm. Rudomino.
8. *Rozalja Bibulska* z Alfonsowa, gm. Mickuny do Czech gm. Gierwiaty.
9. *Ludwik Pajor* ze Smogór gm. Soleczniki do Bystrzycy gminy Worniany.
10. *Józef Klimaszewski* z pow. dziśnieńskiego do Suderwy gmina Rzesza.
11. *Józef Trafikowski* z pow. postawskiego do Gryciun gm. Niemenczyn.
12. *Mamert Piórko* z pow. nowogródzkiego do Krzyżaków gmina Rzesza.
13. *Jadwiga Woronkówna* z pow. święciańskiego do Rudziszek gm. Turgiele.
14. *Felicja Stawówna* z pow. wilejskiego do Kazimierowszczyzny gm. Turgiele.
15. *Stanisława Przezdomska* z pow. wilejskiego do Kiemieliszek gm. Troki.
16. *Helena Dąbrowska* z pow. mińsko.mazowieckiego do Mieszkańc gm. Podbrzezie.
17. *Helena Matuciowa* z gminy Mickuny do Błochowiaszczyzny gm. Szumsk.

18. *Helena Wiskonttówna* z pow. mołodeczańskiego do Waki gmina Troki.
19. *Marja Skawińska* z pow. Stołpeckiego do Smogór gm. Soleczniki.
20. *Janina Jaworska* z pow. brasławskiego do Drewienik gmina Worniany.
21. *Jadwiga Grabowska* z pow. wilejskiego do Świątnik gm. Troki.

Pow. dziśnieński.

1. *Kazimierz Gądela* z Hermanowicz do Błosmik gm. Jazno.
2. *Eleonora Stadniczanka* z Ulszczyzny do Łastowic gm. Głębokie.
3. *Michał Komornicki* z pow. krzemienieckiego do Zaszcześla gm. Hołubicze.
4. *Walerja Niedzielska* z Prozorok do Cieleszy, gm. Parafjanów.

Pow. mołodeczański.

1. *Irena Durejkowa* z Mołodeczna do Lebiedziewa.
2. *Stanisław Łukaszewicz* z Mielegjan pow. święciańskiego do Mołodeczna.

Pow. wilejski.

1. *Stefanja Iwanowowa.* z gm. Budsław do Cyncewicz gm. Kołowicze.

Pow. nowogródzki.

1. *Julja Tropaczyńska* z pow. baranowickiego do Leźniewicz gm. Horodeczno.

Pow. lidzki.

1. *Igncy Jachimiak* z Dołhinowa do Klewek gm. Lipniszki.
2. *Halina Witkowska* z Landwarowa do Lidy.
3. *Genowefa Nowicka* z pow. chełmskiego do Bielicy.
4. *Mieczysław Zaorski* z pow. święciańskiego do Bielawicz.

Pow. szczuczyński.

1. *Anna Domisiewiczówna* z Tomaszowa do Skrzybowiec, gm. Lebioda.
2. *Wanda Oczakowa* z gm. Ostryna do Prudziec gm. Kamionka 3.

Pow. Wołożyński.

1. *Wiktorja Podbielska* z gm. Trabskiej do Wiszniewa.
2. *Janina Wątrobówna* z pow. Biała-Podlaska do Łazdun, gm. Ługomowicze.
3. *Wacław Prus* z Gudzinięt do Ługomowicz.

Pow. baranowicki

1. *Stanisław Płaskowicki* z Gościłowicz do Baranowicz.
2. *Władysław Grzelak* z pow. lidzkiego do Świran.
3. *Kuźma Gałojszo* z Mołczadzi do Jaroszewa.
4. *Józef Mizgajski* z pow. lidzkiego do Uciosi gm. Ostrów.
5. *Eleonora Budzicka* z pow. lidzkiego do Świran.

6. *Michalina Jeżniowska* z Mickiewicz do Podstarzyna gm Stołowicze.
7. *Antoni Achremczyk* z pow. lidzkiego do Domaszewicz gm. Stołowicze.
8. *Marja Credówna* z pow. stołpeckiego do Nowej Myszy.

Pow. stołpecki.

1. *Tytus Krześniak* z Opieczek do Krzyszełowszczyzny gm. żuchowickiej.
2. *Jan Wolszczak* z Opieczek do Suporeśnej Słobody, gminy Derewno.
3. *Jadwiga Łaszukiewiczówna* z Żydowicz do Ladek gm. Jeremicze.

Pow. nieświeski.

1. *Olga Trybuchowska* z pow. łuninieckiego do Smolicz gm. Zaostrowicze.

Pow. słonimski.

1. *Rozalja Wasilewska* z pow. postawskiego do Pietruk gm. rohoteńskiej.
2. *Jan Grzegorczyk* z Bytenia do Starej Wsi.
3. *Bolesław Szlązak* z pow. dziśnieńskiego do Słonima.

Anulowano dekrety zwolnienia.

1. *Tatjany Wójcikowej*, nauczyc. w Wilnie.
2. *Stefana Borysa*, nauczyc. pow. wileńsko-trockiego.
3. *Zenajdy Świętowiczowej*, nauczyc. pow. dziśnieńskiego.
4. *Stefanji Brauny*, nauczyc. pow. dziśnieńskiego.
5. *Wincentego Niedzielskiego*, naucz. pow. dziśnieńskiego.
6. *Jana Naruszewicza*, naucz. pow. dziśnieńskiego.
7. *Michała Żabki*, naucz. pow. dziśnieńskiego.
8. *Bronisławy Bujwidowej*, naucz. pow. dziśnieńskiego.
9. *Anastazji Sadowskiej*, naucz. pow. dziśnieńskiego.
10. *Florentyny Rymszanki*, naucz. pow. mołodeczańskiego.
11. *Ryszarda Krzyżanowskiego*, naucz. pow. mołodeczańskiego.
12. *Wacława Pietraszkiewicza*, naucz. pow. nieświeskiego.
13. *Ireny Tomaszewskiej*, naucz. pow. nieświeskiego.
14. *Janiny Rewieńskiej* naucz. pow. nieświeskiego.
15. *Antoniny Majkowskiej*, naucz. pow. nieświeskiego.
16. *Eufrozyny Czyżówny*.
17. *Michała Świstowicza*.

Zwolnieni.

1. *Zofja Snarska*, naucz. w Ziabkach pow. dziśnieńskiego, na własną prośbę przeniesiona w stan nieczynny.
2. *Józef Bartkiewicz*, naucz. w Markuciach pow. lidzkiego.
3. *Katarzyna Różycka*, naucz. w Czurańcach, pow. lidzkiego na własną prośbę.
4. *Jan Brzozowski* naucz. w Ejstunach pow. lidzkiego na własną prośbę.

5. *Stanisława Nowakówna*, naucz. w Radziwoniszkach pow. lidzkiego na własną prośbę.

6. *Marja Sobecka*, naucz. w Mejszagole pow. wileńsko-trockiego na własną prośbę.

Inspektoraty.

Mianowani:

1. *Otton Ledochowicz* adjunktem kancelaryjnym IX st. sł. Inspektoratu Szkolnego pow. dziśnieńskiego w Głębokiem.

2. *Stefan Kuryłowicz* kancelista XI st. sł. w Inspektoracie Szkolnym w Słonimie.

Szkolnictwo zawodowe.

1. *Józef Krukowski-Zdanowicz*, naucz Państw. Szkoły Ogrodniczej, został przeniesiony na równorzędne stanowisko do Państw. Szkoły Technicznej im. J. Piłudskiego w Wilnie.

2. *Kazimierz Skup*, naucz. szk. powsz. № 6 w Wilnie został przeniesiony na równorzędne stanowisko do Państw. Szkoły Rzemieślniczo-Przemysłowej w Wilnie.

3. *Franciszek Ostrowski*, kontrakt., nauczyciel Państw. Szk. Technicznej im. J Piłsudskiego w Wilnie, został mianowany etatowym nauczycielem tejże Szkoły.

Szkolnictwo średnie ogólnokształcące.

Przeniesieni:

1. *Wacław Wierzbicki*, nauczyciel Gimnazjum państwowego im. Adama Mickiewicza w Nowogródku z dniem 1 września 1929 r. na równorzędne stanowisko do Państwowej Szkoły Technicznej im. Marszałka Piłsudskiego w Wilnie.

2. *Kazimierz Kwiatkowski*, naucz. Gimn. Państw. im. Zygm. Aug. w Wilnie na równorzędne stanowisko do Gimn. Państw. im. J. Lelewela w Wilnie.

3. *Stefan Słomiński*, nauczyciel Gimnazjum państwowego im. J. Słowackiego w Wilnie z dniem 1 września 1929 r. z urzędu na równorzędne stanowisko do Gimnazjum państwowego im. św. Kazimierza w Nowo-Wilejce.

4. *Melanja Küsterówna*, nauczycielka tymczasowa Gimnazjum państwowego św. Kazimierza w Nowej-Wilejce z urzędu na równorzędne stanowisko do Gimnazjum państwowego im. Józefa Piłsudskiego w Święcianach z dniem 1 września 1929 r.

5. *Wirginja Fursowa*, sekretarka Gimnazjum państwowego im. św. Kazimierza w Nowej-Wilejce od dnia 1 września 1929 r. z urzędu na równorzędne stanowisko do Gimnazjum państwowego im. Z. Augusta w Wilnie.

6. *Benedykt Bińkowski*, dyrektor Gimn. Państw. im. J. Słowackiego w Wilnie na równorzędne stanowisko do Gimn. Państw. w Krasnymstawie.

Zwolnieni:

1. *Stefan Adamczewski*, nauczyciel tymczasowy Gimnazjum państwowego im. J. Słowackiego w Wilnie od dnia 1 września 1929 r.

2. *Bronisław Pasławski*, dyrektor Gimn. Państw. w Lidzie na własną prośbę.

3. *Jan Jonanis*, sekretarz Gimnazjum państwowego im. Józefa Piłsudskiego w Święcianach na własną prośbę.

4. *Jan Janczewski*, sekretarz Gimnazjum państwowego im. Z. Augusta w Wilnie.

5. *Zofja Gnatowska*, tymczas. naucz. Gimnazjum państw. w Baranowiczach.

6. *Andrzej Kuc*, nauczyciel Państwowego Prawosławnego Seminarjum Duchownego w Wilnie.

7. *Wacław Zienkiewicz*, naucz. Gimn. Państw. w Nowogródku, przeniesiony do Gimn. Białoruskiego w Nowogródku.

Przeniesieni w stan nieczynny:

1. *Jakób Bylczyński*, dyrektor Gimn. Państw. im. A. Mickiewicza w Nowogródku.

2. *Walerja Łazarówna*, dyrektorka Gimn. Państw. im. A. Czartoryskiego w Wilnie.

Powierzenie obowiązków Dyrektora Gimnazjum.

1. *Janina Bohdanowiczówna*, naucz. Gimn. Państw. im. E. Orzeszkowej w Wilnie, została przeniesiona do Gimn. im. A. Czartoryskiego w Wilnie i mianowana p. o. Dyrektorką tegoż Gimnazjum.

2. *Jan Bański*, naucz. Gimn. Państw. w Kaliszu, przydzielony do Gimn. im. A. Mickiewicza w Nowogródku i mianowany p. o. Dyrektorem tegoż Gimnazjum.

142

Komunikaty i zawiadomienia.

Państwowe kursy nauczycielskie dla abiturjentów i abiturjentek szkół średnich ogólnokształcących.

Kuratorjum podaje do wiadomości. że z dniem 1 września b. r. zostaną uruchomione państwowe kursy nauczycielskie w Toruniu dla abiturjentek, w Grudziądzu dla abiturjentów szkół średnich ogólnokształcących.

Kurs trwa jeden rok.

W program kursu wchodzą przedmioty pedagogiczne, praktyka nauczycielska i przedmioty artystyczno-techniczne.

Po ukończeniu kursu otrzymują kandydaci świadectwa, uprawniające ich do nauczania w szkołach powszechnych.

Wpisy na kurs w Toruniu przyjmuje Dyrekcja seminarjum nauczycielskiego żeńskiego, zaś w Grudziądzu seminarjum nauczycielskie im. Staszyca.

Wydawnictwo „Bogowie i ludzie w sztuce greckiej i rzymskiej”.

Ministerstwo zatwierdziło do użytku szkolnego „Bogowie i ludzie w sztuce greckiej i rzymskiej” Stefan Cybulski—zeszyt pierwszy.i

W związku z powyższem Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zaleca dyrekcjom szkół średnich ogólnokształcących nabyć wymienioną pracę prof. Cybulskiego i posiłkować się nią, jako środkiem naukowym przy nauczaniu historji powszechnej i filologji klasycznej.

142

Dział nieurzędowy.

Zjazd Lekarzy i Przyrodników Polskich w Wilnie.

XIII. Zjazd Lekarzy i Przyrodników Polskich i II Zjazd Polskiego Towarzystwa Anatomiczno-Zoologicznego odbędzie się wspólnie w Wilnie dn. 25—29 września r. b.

Dzień pierwszy Zjazdu przeznaczony jest na obrady Tow. Anat.-Zoologicznego, dnie następne na posiedzenia Zjazdu Lekarzy i Przyrodników.

Uprzejmie prosząc Szanownych Kolegów Przyrodników o wzięcie udziału w Zjeździe, komunikujemy co następuje:

Na ostatnim Zjeździe Polskich Lekarzy i Przyrodników zgłoszony został przez Sekcję Anatomiczną wniosek, aby zmniejszyć ilość sekcyj, a natomiast powiększyć ilość posiedzeń plenarnych, na których wygłaszane byłyby referaty o treści ogólniejszej. Ideą tego wniosku było aby nie rozbijać całego Zjazdu na małe grupy. Rozproszenie członków utrudnia nawiązanie stosunków i odnowienie znajomości, a dla wielu, których stałem miejscem pobytu nie są ośrodki naukowe, Zjazd o takim charakterze nie daje możności poza paroma odczytami na plenum zetknięcia się z wybitniejszymi przedstawicielami nauki polskiej.

Idąc po myśli wspomnianego wniosku, który na poprzednim Zjeździe przyjęty został przez plenum, jako jeden z dezyderatów, mający być wzięty pod rozwagę przy układaniu programu Zjazdu następnego, przedstawiciele trzech Sekcyj w Wilnie na wspólnem posiedzeniu postanowili utworzyć jedną *Sekcję Anatomiczno-Zoologiczną* (anatomja, histologja, embrjologja, zoologja i antropologja).

Gospodarze Sekcji Anatomiczno-Zoologicznej Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich w Wilnie, przystępując do opracowania programu prac, postanowili jeszcze zasięgnąć opinji anatomów, zoologów, antropologów i t. p. i rozesłać ankietę do wszystkich polskich pracowni naukowych z zakresu pomienionych dziedzin. Ogromna większość wypowiedziała się za zmniejszeniem sekcyj i pomnożeniem referatów programowych o ogólniejszej treści.

Stosując się do wniosków poprzedniego Zjazdu oraz do wyrażonych opinij, przy układaniu programu Sekcji Anatomiczno Zoologicznej uwzględniono przedewszystkiem referaty, obejmujące zagadnienia dziedziczności oraz niektóre inne, interesujące nietylko anatomów i zoologów, lecz i botaników, neurologów i t. d. Tematy takie zostały objęte przez zaproszonych specjalistów. Przyczynki naukowe z zakresu morfologji przeniesiono na posiedzenia *Zjazdu Towarzystwa Anatomiczno Zoologicznego*, mającego się odbyć, jak wspomniano, w przeddzień Zjazdu Lekarzy

i Przyrodników Polskich t. j. dn. 25 IX 1929 r. Na inne przyczynki np. z zakresu zoogeografji, biologji (ewentualnie niektóre morfologiczne) zarezerwowano jedno lub dwa popołudniowe posiedzenia Zjazdu Przyrodników i Lekarzy.

Przesyłając ogólne wytyczne, któremi kierowali się gospodarze Sekcji Anatomiczno Zoologicznej Zjazdu Lekarzy i Przyrodników oraz Zarząd Towarzystwa Anatomiczno-Zoologicznego, uprzejmie prosimy o wzięcie udziału w Zjeździe.

Zgłoszenie uczestnictwa, dezyderatów w sprawie mieszkania oraz tematów referatów wraz ze streszczeniami, gotowemi do druku, prosimy nadesłać przed 15 września na ręce *prof. dr. Michała Reichera, Wilno, Zakład Anatomji, ul. Słowackiego 5.*

Na zasadzie uchwały Komitetu Organizacyjnego Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich tylko te referaty i przyczynki zostaną włączone do programu i będą wydrukowane w Pamiętniku Zjazdu, których streszczenia zostaną nadesłane w oznaczonym powyżej terminie. Rozmiary streszczeń referatów programowych nie powinny przekraczać czterech stronic druku, a przyczynków pół stronicy druku. Czas referowania przyczynków nie może przekraczać 15-tu minut.

Wysokość opłaty za udział w Zjeździe ustalono dla członków na 30 złotych, dla uczestników (osób towarzyszących) 20 złotych, płatnych w całości lub w dwóch ratach (P. K. O. Nr. 81309).

Karta uczestnictwa zostanie doręczona po opłaceniu pełnej wkładki. Komitet Organizacyjny Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich za naszem pośrednictwem prosi o wczesne wpłacenie wkładki.

W czasie trwania i po ukończeniu Zjazdu odbędzie się szereg wycieczek w bliższe i dalsze okolice Wilna.

Dla członków i uczestników Zjazdu są przewidziane zniżki kolejowe w granicach, przyjętych przez Zarząd Dyrekcji Kolejowych (66 proc. zniżka w drodze powrotnej).

Prof. Dr. Michał Reicher
Gospodarz Sekcji Anatomiczno-Zoologicznej XIII. Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich.

Prof. Dr. Henryk Hoyer
Prezes Polskiego Towarzystwa Anatomiczno-Zoologicznego.

Nowości wydawnicze.

H. Rowid. „System daltoński w szkole powszechnej".

Ukazało się już drugie wydanie „Systemu daltońskiego w szkole powszechnej" *Henryka Rowida*, znanego autora dzieł pedagogicznych. W szeregu rozdziałów autor zajmująco i ze znajomością rzeczy opisuje genezę systemu daltońskiego i jego rozpowszechnienie, zasady metody daltońskiej, organizację pracy i urządzenie szkoły daltońskiej, pracę uczniów w tej szkole, próby zastosowania tej metody u nas, przykłady planu pracy, zalety i braki systemu daltońskiego oraz zastosowanie go do reformy szkoły polskiej. Książkę H. Rowida należy powitać z tem większem uznaniem, że jest ona naprawdę pierwszem tak dobrem opracowaniem tego ciekawego tematu. (Nakładem Gebethnera i Wolffa. Cena zł. 4 gr. 80).

Warunki umieszczenia ogłoszeń: Cała strona zł. 120.—, Pół strony 65 zł., Ćwierć strony zł. 35.—. Ogłoszenia mniejsze niż 1/4 kolumny liczą się od wyrazu po 20 gr. za wyraz. Ogłoszenia umieszcza się **tylko po zapłaceniu zgóry** przypadającej należności (konto Nr. 30466) w P. K. O.. Administracja pozostawia bez odpowiedzi nadesłane do druku ogłoszenia, o ile jednocześnie należność nie została wpłacona.

Druk. „LUX", Wilno.